

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at den ønskede orlov meddeles. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for medlem af folketinget Gudrun Bjørner.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at stedfortræderen indkaldes. (Ophold). Det er vedtaget. Mejeriejer Robert Sandau vil herefter blive indkaldt som midlertidigt medlem af folketinget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingets åbning.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 5).

Per Hækkerup: Da flertalsregeringen dannedes for 16½ måned siden, formuleredes som mål for regeringens politik dels et korttidsprogram, dels et langtidsprogram. Korttidsprogrammet var at bremse den stærke forringelse af landets valutastilling, og dertil sigtede de foranstaltninger, der gennemførtes i den korte sommersamling 1957. Sammenligner man landets økonomiske situation i dag med forholdene på tidspunktet for regeringsdannelsen, må man erkende, at korttidsprogrammet er opfyldt, endda i usædvanlig grad. Ved udgangen af maj 1957 var nationalbankens og de private bankers samlede gæld til udlandet ca. 275 mill. kr. Ifølge nationalbankens sidste opgørelse pr. 15. oktober er dette deficit ændret til et samlet tilgodehavende på ca. 980 mill. kr., d. v. s. at der — idet jeg også tager hensyn til bevægelserne i statens udenlandske gæld — har været en reel valutafremgang siden regeringsdannelsen på mere end 1¼ milliard kr. Jeg tror ikke, der er noget tidspunkt i Danmarks nyere historie, hvor vi har haft en tilsvarende forbedring af valutastillingen. Med en beholdning på nær ved 1 milliard kr. i fremmed valuta er vi oppe på en valutareserve, der formentlig er den største i det sidste par menneskealdrer.

Jeg skal ingenlunde påstå, at denne ganske usædvanlige forbedring i landets valutastilling alene skyldes den politik, regeringen og regeringspartierne har ført. Det kan og skal ikke bestrides, at de internationale konjunkturer i et vist omfang har været gunstige for Danmarks udenrigshandel. Faldet i råvarepriserne og priserne på andre importvarer har naturligvis været en fordel for Danmark. Medens således engrospristallet siden maj 1957 er faldet med 3 pct., er pristallet for importvarer i samme periode faldet med ca. 7 pct. Hvor stor en del af vor valutafremgang der kan begrundes i udefra kommende forhold, som vi ikke selv har været herre over, og hvor stor en del der skyldes den af regeringen og regeringspartierne gennemførte politik, lader sig ifølge sagens natur ikke nøjagtigt opgøre. Men lige så sikkert det er, at oppositionen ville have givet regeringen hele skylden, hvis valutastillingen fortsat var blevet forværret, lige så urimeligt vil det være nu at tilskrive hele valutafremgangen udefra kommende forhold. De ofre og afsavn, som blev pålagt befolkningen ved kriselovgivningen i sommeren 1957, og som alle dengang var enige om nødvendigheden af, selv om man unægtelig var uenig om fordelingen af byrderne, har ikke været forgæves.

Det fremgår også af det forhold, at udviklingen i Danmarks udenrigshandel i sidste halvår 1957 og første halvår 1958 har vist en forbedring i handelsforholdet på godt 1 200 mill. kr. Heraf skyldes godt 600 mill. kr. mindre import og knap 600 mill. kr. øget eksport. Af eksportfremgangen falder igen godt 300 mill. kr. i første halvår 1958, og det må siges at være et særdeles betragteligt resultat ikke mindst i betragtning af, at ingen af de lande, vi plejer at sammenligne os med, kan opvise en tilsvarende eksportfremgang. Nærmest kommer Holland, der har haft en fremgang på 4 pct. Også Vesttyskland og Italien kan notere fremgang i eksporten, dog kun på 2 pct., medens lande som England, Norge, Sverige, Finland, Belgien, Schweiz og USA alle har haft eksporttilbagegang.

Denne usædvanligt gunstige udvikling for Danmark må imidlertid ikke foranledige os til at tro, at dermed er alle problemer klaret. Den internationale konjunkturudvikling rummer fortsat så mange usikkerheds-

[P^{er} Hækkerup.]

momenter, at det ville være hverken rimeligt eller forsvarligt at drage letsindige slutninger. Den sidste måneds valutafremgang tyder på en afsvækkelse af tempoet i forbedringen, og jeg kan derfor være ganske enig med Frederiksborg Amts Avis, der i mandags i nogle betragtninger over valutastillingen erklærede — hvis jeg må have lov at citere —:

„Alle ved af bitter erfaring, at vi må tage vilkårene udefra, som de er. Dette betyder ikke netop, at vi af denne grund skal lade stå til. Det betyder faktisk det modsatte, at vi skal være forberedt på, at det vender.“

Jeg kunne ønske mig, at disse forsigtige betragtninger i det ansete venstreblad ville præge oppositionens politik. Desværre er der vel næppe grund til at forvente noget sådant. Oppositionspartierne har hidtil med deprimerende fantasiløshed krævet standsning af stabiliseringslånets opkrævning. Jeg tvivler på, at det er klogt at ændre den politik, der har været med til at fremkalde valutaforbedringen, især hvis man, som den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Poul Møller, mener, at der er risiko for, at nye vanskeligheder sætter ind.

Selv ikke den mest skeptiske kan bestride, at regeringen og regeringspartierne har opnået opfyldelsen af korttidsprogrammet. Men dermed er også tilvejebragt en af de vigtigste forudsætninger for regeringens langtidsprogram, der går ud på at forøge produktion og beskæftigelse og dermed muliggøre en fortsat stigning i vor levestandard. Den måde, hvorpå regeringens korttidsprogram blev virkeliggjort — jeg tænker på gennemførelsen af de indirekte afgifter og det stærkt forkætrede stabiliseringslån — har medført, at vi for første gang siden krigen har oplevet en forbedring i valutastillingen, uden at det er gået ud over produktion og beskæftigelse. Jeg skal ikke bestride, at den første periode efter kriselovgivningen medførte en tendens til nedgang i produktion og beskæftigelse og en stigning i arbejdsløsheden; men i de sidste 4-5 måneder har dette billede ændret sig, således at vi i det sidste par måneder har haft en lavere arbejdsløshed end i de foregående 3 år og allerede i august måned

atter nåede op på samme industriproduktion som et år tidligere.

Netop på baggrund af denne udvikling står landet i dag i en betydelig bedre økonomisk situation end for halvandet år siden og dermed også med bedre muligheder for at virkeliggøre langtidsprogrammets mål: en øget produktion og beskæftigelse. Under det nuværende økonomiske system, der i overvejende grad er bestemt af liberalistiske økonomiske synspunkter og karakteriseres ved den privatkapitalistiske produktionsmetode, er det i første række det private erhvervslivs og det private initiativs opgave og ansvar at sætte produktion og beskæftigelse i vejret. Staten og samfundet skal søge at tilrettelægge vilkårene således, at klimaet for det private initiativ stimulerer en udvikling i den ønskede retning. Dette har i høj grad været tilfældet, hvilket fremgår af en sammenligning med forholdene for 1-1½ år siden. Takket være de gennemførte kriseforanstaltninger er den samlede opsparing vokset, ikke blot den offentlige opsparing over statens budget, men også — og stik i strid med oppositionens spådomme ved kriselovens gennemførelse — den private opsparing. Banker og sparekasser har haft en stigning i deres indlån som måske aldrig tidligere. Fra 1. juli 1957 til 30. juni 1958 er bankernes og sparekassernes indskud — som overvejende er egentlig opsparing — vokset med knap 1 200 mill. kr. Året før var det tilsvarende tal godt 700 mill. kr., og i 1955-56 var tallet ca. 550 mill. kr. Denne stærkt stigende private opsparing sammen med den forbedrede valutastilling har medført en lettelse på penge- og kapitalmarkedet, som foreløbig er resulteret i et fald i renten på langvarige lån på ca. 1½ pct. og i bankernes udlånsrente på 1 pct. Det betyder, at det kapitalsøgende erhvervsliv ikke blot har meget lettere ved at skaffe sig kapital, men også kan skaffe sig den på væsentlig lempeligere vilkår. I takt med den øgede opsparing er derfor også investeringerne vokset, igen stik i strid med, hvad oppositionen spåede. Medens de industrielle investeringer i 1956 androg godt 500 mill. kr., voksede de i 1957 til godt 700 mill. kr. Det skal naturligvis erkendes, at stabiliseringslånene kun i begrænset om-

[Per Hækkerup.]

fang kan have påvirket investeringerne i 1957. Til gengæld er det interessant at bemærke, at industrien selv til det statistiske departement har opgivet, at den regner med en investering for 1958 på rundt regnet 650 mill. kr., der dog immervæk er 30 pct. mere end før stabiliseringslånets gennemførelse.

Når dette relativt gunstige resultat for investeringerne og i øvrigt også for opsparingen har kunnet opnås, hænger det formentlig sammen med, at vi i det sidste 1-1½ år har kunnet glæde os over en prisstabilitet, vi ikke er vant til. Siden maj 1957 er engrospristallet faldet med 3 pct., og detailpristallet er siden juli 1957 kun steget med ca. ½ pct. I betragtning af, at den gennemsnitlige prisstigning siden krigens slutning og frem til 1957 har været 3 pct. om året er det et glædeligt resultat, at den såkaldte inflationsbevægelse har været standset det sidste års tid. Der er også grund til at nævne, at udgangen af overenskomstsituationen i foråret 1958, hvor de gennemførte forbedringer for lønarbejderne opnåedes uden konflikt, og hvor overenskomsternes løbetid fastsattes til 3 år, betyder et stabilere grundlag for erhvervslivets økonomiske dispositioner.

Summerer man alle disse forhold op: den bedre valutastilling, den stigende opsparing, det faldende renteniveau, den relative prisstabilitet og den lønmæssige afklaring, må man erkende, at det private erhvervsliv i dag har betydelig bedre grundlag for sine dispositioner end vel på noget andet tidspunkt siden krigen.

Foruden disse generelle forudsætninger for en forøgelse af produktion og beskæftigelse har regeringen og folketingsflertallet derudover gennemført forskellige foranstaltninger, der tilsigter at stimulere det private erhvervslivs investeringslyst. I forbindelse med kriselovgivningen i sommeren 1957 gennemførtes dels ændrede regler for skattefri afskrivninger, dels skattefri henlæggelser til investeringsfonds. Begge sæt af bestemmelser har til formål at stimulere de eksisterende virksomheders investeringsmuligheder, og da de nu har været i kraft et år, er tidspunktet efterhånden nået, hvor de vil begynde at vise deres virkning. Inden folketinget sluttede sit arbejde i forsom-

meren, vedtoges egnsudviklingsloven, som oppositionen ikke kunne medvirke til gennemførelsen af. Baggrunden for loven er den kendsgerning, at arbejdsløsheden er ulige fordelt, ikke bare på de forskellige fag, men også på de forskellige områder i landet. Loven er ment som et tilbud om vejledning og støtte til det lokale og private initiativ i de særlig arbejdsløshedsramte områder. Hvis loven udnyttes efter sin hensigt, kan den blive et virksomt middel til at bekæmpe arbejdsløsheden, fordi den gør det muligt at sætte ind dér, hvor arbejdsløsheden er størst. Netop fordi den er et tilbud om vejledning og støtte, er det glædeligt, at den synes at have udløst et ganske betydeligt lokalt initiativ, som efterhånden vil resultere i øget produktion og beskæftigelse.

Bestræbelserne for at forøge produktion og beskæftigelse og dermed formindske den stadig for store arbejdsløshed kan ikke begrænses til ophjælpning af den private sektor i samfundsøkonomien. Det offentlige har derudover en række betydningsfulde investeringsopgaver, som både direkte og indirekte påvirker produktionens omfang. Kraftværkerne må fortsat udbygges, trafiksystemet forbedres, nye undervisningsinstitutioner oprettes, de eksisterende udvides o. s. v. Ikke mindst hvis Danmark skal kunne følge med i den stadig forstærkede tekniske udvikling, kræves der en indsats fra statens side. Disse investeringer forudsætter, hvis staten ikke skal belaste det private kapitalmarked, et fortsat overskud på statens driftsregnskab. Såvel ud fra et samfundsøkonomisk som ud fra et valutarisk synspunkt er det en fordel, om en del af disse produktive kapitalinvesteringer kan finansieres ved optagelse af lån i udlandet, således som det er ved at ske nu med forhandlingerne med Den Internationale Bank. At det er muligt for landet at optage sådanne udenlandske lån, kan kun tages som endnu et udtryk for den forbedrede økonomiske stilling, der er opnået i det sidste 1-1½ år.

I forbindelse med den langsigtede politik til fremme af produktion og beskæftigelse må også ses de allerede fremsatte forslag til bolig- og lejelove. Da tinget i næste uge skal drøfte disse lovforslag, finder jeg ikke anledning til på nuværende tidspunkt at gå nærmere ind på dem, men vil kun pege på, at formålet med lovforslagene er at

[Per Hækkerup.]

sikre det størst mulige byggeri. I betragtning af, at byggeriet er en nøgleindustri, vil en virkeliggørelse af lovforslagenes formål i høj grad påvirke produktionen og beskæftigelsen og følgelig udgøre en vigtig bestanddel af regeringens langsigtede målsetting.

I åbningstalen har den højtærede statsminister nævnt en række af de lovgivningsinitiativer, regeringen agter at tage i indeværende folketingssamling. Det fremgår heraf, at selv om der ikke påtænkes større og stærkt udgiftskrævende sociale reformer, vil folketinget få forelagt forskellige forslag, der vel kan synes mindre omfattende, men alligevel er af stor betydning for de grupper, de vedrører. Jeg skal som eksempel blot nævne det allerede fremsatte lovforslag om enkepensionen. Også på det kulturelle område er bebudet forskellige forslag, der især vedrører uddannelsesmulighederne for ungdommen. Vi har allerede i det høje ting i de senere år gennemført forskellige foranstaltninger til forbedring af ungdommens uddannelse, og dette arbejde må fortsættes. Især hæfter jeg mig imidlertid ved åbningstalens bemærkning om den ufaglærte ungdoms uddannelse. Der er her tale om en gruppe unge, endda en meget stor gruppe, som må siges hidtil at være uddannelsesmæssigt forsømt. Jeg har mærket mig, at regeringen inden årets udgang venter en betænkning fra den kommission, der beskæftiger sig med de ufaglærtes uddannelse, og jeg håber meget, det må blive muligt på grundlag af kommissionens arbejdsresultat at forelægge forslag for det høje ting i indeværende samling. Ikke bare er denne gruppe unge som nævnt hidtil uddannelsesmæssigt forsømt, men dertil kommer yderligere, at den fortsatte tekniske udvikling stiller øgede krav også til denne arbejdskraftkategori. Hvis Danmark ikke skal sakke agterud i teknisk henseende, er det nødvendigt, at også de ufaglærte arbejdere får en vis grundlæggende, teknisk betonet uddannelse.

Jeg skal derefter vende mig til de udenrigs- og forsvarspolitiske problemer, som har beskæftiget sindene i den forløbne sommer. Desværre har vi ikke været forskånet for adskillige spændte situationer i den internationale politik, først omkring det

mellemste østen og i de sidste uger i det fjernøstlige område. Det er med en vis tilfredshed, man kan konstatere, at den mellemøstlige krise nu er kommet ind i et roligere leje, og at dette er sket med benyttelsen af FN som formidlingsorgan. Ikke mindst for et lille land ligger der en betryggelse i, at De Forenede Nationer på denne måde i stadig stigende grad får betydning i den internationale politik. Det har stædse været Danmarks interesse, og det er kommet stærkt til udtryk i åbningstalen, at De Forenede Nationer med dets forskellige hjælpeorganer styrkes og udbygges. Danmark har hele tiden været parat til at tage sin part af de byrder, der følger med en forøget FN-aktivitet; det gælder, hvad enten der er tale om at stille tropper til rådighed for De Forenede Nationers vagtopgaver, som på Sinaihalvøen, eller om ydelser til FN og beslægtede organers økonomisk-tekniske hjælpearbejde. Enhver yderligere udbygning af FN har socialdemokratiets tilslutning. Vi kan kun være interesseret i, at internationale rets- og solidaritetssynspunkter i stigende grad kan afløse den traditionelle magtpolitik.

Desværre er det imidlertid stadig ikke muligt at forlade sig på FN som et tilstrækkeligt organ til at garantere medlemsstaternes sikkerhed. Derfor udtales det i åbningstalen, at dansk udenrigspolitik ikke blot grunder sig på vort medlemskab af De Forenede Nationer, men også på vor tilslutning til NATO, til Atlantpagten. Også gennem NATO forsøger Danmark at virke for en afspændings og forsonings politik.

Selv om der altså har været enkelte opmuntrende træk i den internationale politik, som synes at vise, at man ved et omhyggeligt, tidkrævende forhandlingsarbejde kan nå visse resultater, er der imidlertid stadig ikke sådanne ændringer i den sovjetiske udenrigspolitik, at forhandlingen og afspændingen har kunnet gøre større fremskridt. Det er imidlertid på forhånd klart, at Danmark vil støtte ethvert reelt forsøg i denne retning. Vi føler os overbevist om, at det samme gælder for vore allierede inden for Atlantpagten.

En forudsætning for, at forhandlings- og afspændingspolitikken kan bringe resultater, er imidlertid, at samarbejdet mellem NATOs medlemstater fortsættes efter de hidtidige

[Per Hækkerup.]

retningslinjer. Forskellige af de spørgsmål, der er fremme i den internationale politik, har desværre været egnet til at skabe eller øge interessenmodsatningerne inden for NATOs medlemskreds. Det må alvorligt håbes, at det lykkes at finde løsninger på disse problemer, der kan udjævne modsætningerne. Jeg skal til illustration blot nævne problemet om fiskerigrænsen; det berører jo direkte Danmarks interesser. De nuværende forhandlinger mellem England og Danmark om en midlertidig løsning af det færøske fiskerigrænsespørgsmål fører forhåbentlig til en acceptabel ordning, som kan gælde, indtil en international overenskomst kan udformes, som tilgodeser de særlige behov, der findes for isoleret beliggende lande og områder, hvis befolkning i særlig grad er afhængig af fangsten på havet.

Samtidig med, at sådanne problemer er opstået, er der imidlertid i de løbende forhandlinger i NATOs stedfortræderråd skabt en kontakt- og konsultationsmulighed, som ikke mindst for de små lande er af betydning. De får herigennem lejlighed til at fremføre deres synspunkter over for de store landes politik på en måde, der ellers ikke stod dem åben.

De løbende forhandlinger omkring de europæiske og nordiske markedsdannelse skal jeg ikke ved denne lejlighed gå nærmere ind på. Heldigvis synes der her i landet i stigende grad at være enighed om den linje at tilstræbe virkeliggørelsen af det europæiske frihandelsområde og at søge de nordiske lande ført ind i dette frihandelsområde som en helhed gennem det nordiske fællesmarked. På den anden side er det fortsat uklart, hvornår og under hvilken form frihandelsområdet kan etableres. Den tanke, at frihandelsforhandlingerne skulle ende negativt, kan man vanskeligt forestille sig. Et sammenbrud af frihandelsforhandlingerne vil kunne kaste Vesteuropa ud i en handelskrig, der sætter også det politiske samarbejde ikke blot i Vesteuropa, men i hele den vestlige verden i fare. Netop fordi risikoen ved et totalt sammenbrud er så stor, synes der at være en voksende vilje i de toneangivende lande til at finde en eller anden form for løsning. Forhandlingerne i Paris i de kommende dage — som den højtærede udenrigsminister deltager i på

Danmarks vegne — vil vise, hvor langt det for nærværende er muligt at komme.

Forsvarspolitikken følger sig som et naturligt led til udenrigspolitikken, der netop afstikker målene for forsvaret. Det er karakteristisk, at medens oppositionen i sommerens løb åbenbart ikke har fundet nævneværdig anledning til at tale om den økonomiske udvikling, har den kredset omkring forsvarsproblemerne på en måde, som ikke altid lovede lige godt for deres rolige og saglige behandling. Det vides, at et udkast til forhandling om den kommende forsvarsordning er på trapperne og om kort tid kommer til behandling i forsvarsudvalget. Alligevel har oppositionen rumlet med forlydender om, at man ønskede det såkaldte hemmelighedskræmmeri om forsvaret afløst af en åben debat her i tinget. Det forekommer mig ikke særlig velbetænkt at fremkalde en sådan debat, før vi har set, om det er muligt at nå bred enighed om ordningens udformning. Chancen herfor vil være størst, hvis partiernes repræsentanter kan diskutere problemerne, inden de hver for sig har lagt sig fast på enkeltheder i ordningens udformning. Det er i hvert fald socialdemokratiets ønske, at den bredest mulige enighed om forsvaret kan opnås, og for at forsøge det ser vi helst sagen fortsat forhandlet i forsvarsudvalget.

Under stadig henvisning til en indrepolitisk uenighed om forsvaret, som i hvert fald endnu ikke er konstateret, har de konservative luftet tanken om, at regeringen skulle have såkaldt frit lejde i forsvarssagen. Tanken er afvist ikke blot af statsministeren, men også af det ærede medlem hr. Erik Eriksen, der herom bl. a. har sagt — jeg beder om tilladelse til at bringe et par korte citater —:

„Naturligvis må der herske enighed inden for regeringen. Det må være ren teori at forestille sig en situation, hvor regeringspartierne i et sådant anliggende stemmer imod hinanden.“

Jeg kan for min part erklære mig helt enig med det ærede medlem.

På baggrund af det ærede medlem hr. Erik Eriksens afstandtagen fra de konservatives tanke er en udtalelse af det ærede medlem hr. Poul Sørensen på det konservative landsrådsmøde unægtelig af interesse. Det ærede medlem udtalte i henhold til

[Per Hækkerup.]

referat i Dagens Nyheder bl. a. om forsvarsspørgsmålet:

„En ting er der grund til at slå fast: vore politiske modstandere kan godt indstille sig på, at konservative og venstre vil være på samme linje i forsvarssagen. Der eksisterer ingen forligsmulighed uden om det konservative folkeparti.“

Nu er vi jo ikke ukendt med, at venstre og de konservative ser forskelligt på adskillige problemer i forsvarssagen. Vi behøver blot at tænke på den sidste besparelse på forsvarsbudgettet, de 60 mill. kr. fra foråret 1957, da de to partier stemte mod hinanden. Men den tid er altså ifølge det ærede medlem hr. Poul Sørensen forbi. Det vil unægtelig være af interesse, om det ærede medlem hr. Erik Eriksen kan afgive en tilsvarende erklæring, at venstre vil være på linje med de konservative, eller om han blot i al stilfærdighed noterer, at de konservative afskriver „livssagen“ og i samarbejdets navn indordner sig under venstres forsvarspolitik. Ikke mindst i betragtning af venstres stilling til tjenestetidsspørgsmålet er den konservative erklæring overraskende. Hidtil har partiet i høj grad lyttet til den militære sagkundskab, og den har som bekendt stillet sig meget skeptisk til det ærede medlem Erik Erikssens tanker i den retning.

Medens jeg er ved de taktiske ofre og forvandlinger, skal jeg også gøre en enkelt bemærkning om striden i det kommunistiske parti. Den har jo vakt en vis opmærksomhed i offentligheden, men ret beset er det et indre personligt opgør, som kun i én henseende kan gøre krav på almindelig interesse. Det viser med al ønskelig tydelighed, hvor overflødig det kommunistiske parti er i dansk politik. Det ærede medlem hr. Aksel Larsens lange erklæring om sine såkaldte afvigende synspunkter afslører, at der mellem ham og den hårde kerne ikke er virkelig dybtliggende ideologiske forskelle. Det ærede medlem er stadig kommunist; han tror uforandret på proletarietets diktatur og forkaster det danske demokrati. Når han kræver ret for det danske kommunistparti til i mindre vigtige anliggender at tilkendegive standpunkter, der afviger fra Moskvas, er det udelukkende for derved at give befolkningen indtryk af, at det

kommunistiske parti er et virkelig dansk parti, der fastlægger sin politik uafhængigt af det store sovjetiske broderparti. Hvis man ikke gør det — er det ærede medlems synspunkt — vinder man ingen tiltro i befolkningen og formår følgelig ikke at standse den rivende tilbagegang, der nu har stået på i det kommunistiske parti i de sidste 12-13 år. Der er altså for det ærede medlem kun tale om nogle taktisk bestemte afvigelser fra den hårde kernes standpunkter. Det kan ret beset ikke interessere os andre. I dette land har vi dog et gammelt ord, der siger, at når krybben er tom, bides hestene.

Til sidst vil jeg gerne give tilslutning til den højtærede statsministers opfordring til samarbejde i det forestående lovgivningsarbejde. Som oppositionen så ofte har forlangt, er det naturligt, at alle tre regeringspartier står bag de lovforslag, den højtærede regering fremsætter. Det udelukker naturligvis ikke forhandling med oppositionen, der vil kunne gøre sig gældende i samme omfang, den har sagligt værdifulde bidrag at tilføre udvalgsarbejdet. Derimod tror jeg ikke, oppositionen skal gøre sig håb om at splitte samarbejdet mellem de tre regeringspartier. Hvis oppositionens indsats begrænses hertil, er samarbejds mulighederne rent akademiske. Men til et sagligt samarbejde er socialdemokratiet nu som tidligere parat.

Erik Eriksen: Før jeg knytter mine kommentarer til de problemer, vi står over for, vil jeg gerne give udtryk for, at vi savner statsministeren i dag. Desværre forhindrer sygdom ham jo i at være til stede, men vi sender vore bedste ønsker om hans snarlige helbredelse og håber snart at se ham her igen.

Den storpolitiske udvikling giver desværre ikke anledning til egentlig fortrøstning. Vi har i år været vidne til resultatløse forhandlinger om en såkaldt topkonference og til det pludselige udbrud af krisen i det mellemste østen. Senest blussede den kinesiske borgerkrig op på ny og har formentlig gjort det klart for enhver, at der ikke i den nuværende stilling findes fornødent grundlag for en varig fred i det fjerne østen. Disse konflikter indebærer alvorlige tilbageslag for de kræfter, der søger at tilveje-

[Erik Eriksen.]

bringe en almindelig afspænding i den internationale politik. FN har endnu en gang vist sig at være et velegnet forum til forhandling om konflikter, i hvilke man måske tør sige at stormagternes interesser er mere skundære. Vi så dette i krisen omkring det mellemste østen, men lige så klart har vi måttet erkende, at FN i dag er for svag til at spille den afgørende rolle i stridigheder mellem stormagter.

Dansk udenrigspolitik får da i denne forbindelse en dobbelt opgave. For det første må vi søge at styrke FN's evne til at gribe ind i de mindre staters konflikter. Jeg er her enig i bestræbelserne for at anvende særlige FN-styrker. Sådanne styrker vil naturligvis have størst betydning, såfremt der findes permanente kontingenter. For det andet må Danmark inden for de internationale organisationer virke for afspænding mellem stormagterne. Det siger sig selv, at Danmarks rolle her må være beskeden, men vi bør ikke glemme, at en lang række mindre stater har de samme interesser som vi. Det kan naturligvis i denne forbindelse understreges, at Danmark gennem sin deltagelse i NATO yder et ikke uvæsentligt bidrag til fredens bevarelse. Vi må imidlertid stadig være opmærksom på, at NATO ikke virker efter sin hensigt ved blot at koncentrere sig om forsvarsmæssige problemer. Jeg tror fortsat på, at de internationale bestræbelser for nedrustning og sikkerhed mod overraskelsesangreb er af overordentlig stor betydning. Jeg er enig i, at den senere tids ekspertdrøftelser på dette område trods alt kan begrunde en vis optimisme.

De slesvig-holstenske landdagsvalg for 3 uger siden kom jo som en betydningsfuld bekræftelse til alle, der gennem årene har fulgt Sydslesvigs danskhed. Allerede sommerens årsmøder var præget af grøden i det danske arbejde, og den valgkamp, vi var vidne til, understregede det. Og jeg vil gerne give udtryk for, at jeg hører til dem, der tror, at det har haft sin særlige betyd-

ning, at man i højere grad end tidligere inddrager de unge i det aktive arbejde. Trods de forholdsvis mange flygtninge i landsdelen og den betydelige udvandring af dansksindede oplevede Sydslesvigs Vælgerforening ved landdagsvalget sin første fremgang siden 1947. Det må vel så nu stå klart for de ansvarlige både i Kiel og i Bonn, at de dansksindede også fremtidig vil være en faktor af betydning og allerede derfor har krav på en rimelig hensyntagen. Jeg kan fra venstre tilsige, at vi som hidtil vil yde varm støtte til vore landsmænd syd for grænsen.

I åbningstalen for et års tid siden bebudede den højtærede statsminister snarlig fremsættelse af et forslag til en ny forsvarsordning. Det kom ikke. Til gengæld er løftet gentaget i den åbningstale, som indgår i debatten i dag. Men endnu foreligger der intet som helst til klargørelse af den ny forsvarsordnings indhold. Oppositionen måtte naturligvis have sine tvivl om det rigtige i efter valget at genindtræde i forsvarsudvalget. Vi gjorde det, men vi er da også blevet skuffet. De lukkede døre og regeringens egne indbyrdes vanskeligheder i denne sag tjener ikke forsvarrets saglige interesser. Med den behandling, forsvarsspørgsmålet er genstand for, løftes det ikke op i det saglige plan. Vi har derfor med beklagelse fulgt hensmuldringen af den før valget opnåede enighed mellem socialdemokratiet, venstre og det konservative folkeparti om hovedtrækkene i en ny forsvarsordning. Der er ikke i den forløbne tid fra regeringens side fremsat noget konstruktivt bidrag til en afklaring af forsvarsproblemerne. Selv har jeg i sommerens løb søgt at yde et bidrag til en positiv løsning. Jeg har været inde på, at man i forbindelse med en frivillig eftertjeneste på f. eks. et par måneder ad gangen kunne blive i stand til at nedsætte den tvungne tjenestetid, naturligvis forudsat at der blev ydet et rimeligt økonomisk vederlag til de menige, som efter endt uddannelse påtog sig denne frivillige eftertjeneste. Det er

[Erik Eriksen.]

klart, at det er noget, der vil koste penge; det har jeg heller aldrig lagt skjul på. Til gengæld er jeg overbevist om, at uheldige følger af den tvungne tjenestetids ned-sættelse vil blive mere end ophævet. Nu hører jeg nok, at den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Per Hækkerup, giver udtryk for, at den militære sagskundskab havde stillet sig meget skeptisk til de tanker, jeg har fremført. Det kender jeg ikke noget til ud over en enkelt udtalelse. Derimod ved jeg, at man i hvert fald fra adskillige sider inden for denne sagskundskab har givet udtryk for meget stor interesse for de tanker, jeg har udkastet, og har gjort det over for mig personlig. Jeg tror heller ikke, at der med henblik på det almindelige ønske om at se tjenestetiden nedsat er anden vej frem end den, jeg har påpeget, og så må man naturligvis være villig til at betale den pris, det koster. Det siger sig selv, at tjenestetidens længde ikke er et spørgsmål, der kan løses, hvis man starter med at løsrive det fra dets sammenhæng. En forsvarsordning må naturligvis udgøre et samlet hele.

Når vi nu ser, hvad der er sket eller rettere sagt ikke sket på forsvarsordningens område, må det naturligt give anledning til fornyede overvejelser hos oppositionen. Vi er vidne til, at der i andre vesteuropæiske lande kan føres en åben og offentlig forsvarsdebat. Herhjemme er problemet indhyllet i det røgslør, som trekantregeringen har ud-lagt. Dette kan selvsagt ikke være tilfredsstillende for oppositionen. Vi har endvidere oplevet at høre bl. a. den højtærede fiskeriminister og den højtærede justitsminister fremhæve regeringens vilje til at bruge sit flertal også i denne sag, og sidst har vi set den højtærede landbrugsminister, der er medlem af regeringens interne forsvarsudvalg, særdeles tydeligt give det udseende af, at det skulle være venstres og det konservative folkepartis skyld, at vi ikke allerede havde fået en revision af forsvarsloven. Den højtærede landbrugsminister sagde ved den pågældende lejlighed ifølge Politikens referat — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et enkelt citat nu og et par senere — at de to oppositionspartiers

„angreb på det radikale venstre synes

i første række at være et forsøg på over for offentligheden at dække over de to partiers indbyrdes uenighed.“

Lad nu være, at den højtærede fiskeriminister bolttrer sig, det er jo ikke noget nyt, det kan skyldes mange ting; vi kender og anerkender jo alle sammen den ubestridelige sandhed i sætningen: „Blændet mand er blind.“ Men når man nu fra radikal side er nået så langt, som den højtærede landbrugsministers seneste udtalelser angiver, begynder det at stå klart, hvad de lukkede døre i forsvarsudvalget kan bruges eller misbruges til. Den højtærede minister siger også, at der

„er enighed om det radikale ønske om en nedsættelse af tjenestetiden, og det må finde praktisk udtryk“ — siger han — „uanset om vi får en nyordning.“

Det er vist noget i retning af et knyt-næveslag til den højtærede forsvarsminister. I hvert fald er det ikke den tanke, jeg har udkastet, som den højtærede landbrugsminister her tænker på. Ministeren synes overhovedet ikke at ville tage sagligt sigte. Må jeg på denne baggrund minde om, at vi dog i praksis har set regeringen erkende, at det nuværende beredskab i hvert fald ikke er for stort. Denne erkendelse så vi et klart udtryk for, da vi oplevede revolutionsdagen i Iraq og regeringens stærkt begrænsede orlov. For mig at se tyder disse forskellige udtalelser på et forudindtaget standpunkt, på, at man fra radikal side har sikret sig igennem visse forhåndsgarantier fra de øvrige regeringspartier. Er det tilfældet, hvorfor så det for-mummede spil i forsvarsudvalget? Er det ikke tilfældet, savner den radikale landbrugsministers tale et reelt indhold, og det tror jeg ikke den gør. Det vil for øvrigt vise sig til sin tid.

Se, alle disse forhold har som sagt med-ført, at oppositionen har måttet underkaste sin stilling en meget alvorlig overvejelse, og denne fornyede overvejelse har ført til venstres og det konservative folkepartis beslutning om at trække deres repræsentanter ud af forsvarsudvalget. Hverken forsvaret eller vi selv kan være tjent med andet. Jeg vil gerne tilføje, at vi kan fortsat tilsi-ge regeringen det mest loyale samarbejde om tilvejebringelse af en sagligt forsvarlig ny-ordning af vort værn. Der ligger altså ikke

[Erik Eriksen.]

i vor stillingtagen noget som helst ønske om at misbruge forsvarsspørgsmålet i indrepolitisk øjemed, således som vi fra anden side oplevede det i 1953, men vi ønsker at fremkalde den nødvendige offentlige debat om forsvarsordningen.

Jeg kan ikke forlade dette emne uden at fremhæve socialdemokratiets ansvar. Dette parti står i dag friere i denne sag, end det gjorde ved regeringens tiltræden. De to små regeringspartier tør nu mindre end nogen sinde true socialdemokratiet med et brud eller med valg. Vort største parti har muligheden for at følge den linje, som det anser for at være den sagligt rigtige, og ansvaret for den nye forsvarsordnings indhold påhviler derfor i dag socialdemokratiet.

Ligesom det ærede medlem hr. Per Hækkerup vil også jeg gøre nogle bemærkninger om den valutatariske udvikling. Jeg vil gerne udtale min glæde over den stærke bedring i valutastillingen, der har fundet sted, men jeg anser det for påkrævet, at man nøgternt søger at vurdere dens årsag. Kun herigennem kan vi danne os et overblik over mulighederne for at fastholde denne gunstige udvikling. For mig at se er det en given sag, at forskydningerne i vor udenrigshandel er aldeles afgørende for den bedre valutastilling. Ser vi nu først og fremmest på årsagerne til faldet i indførslen, viser det sig, at det skyldes dels faldende importpriser, dels faldende importmængde. De faldende priser må ses som følge af den stigende produktion, ikke mindst af råvarer, sammenholdt med den svigtende efterspørgsel i USA og efterhånden også i en række andre lande. Nedgangen i importmængden skyldes dels den ringere økonomiske aktivitet herhjemme — valutafremgangen er sket på bekostning af beskæftigelsen, som arbejdsmændenes formand har udtrykt det — dels den tendens, der er til at nedbringe lagrene under prisfald. Spørgsmålet bliver nu, om der er grund til at vente fortsat fald, stabilitet eller stigning i importpriserne. Prisfaldet skyldes som nævnt især konjunkturedgangen i Amerika. Man må derfor regne med, at den opgang, som nu synes at være på vej, vil resultere i stigende priser. Dette vil i sig selv føre til stigende import, til

stigende importmængder, fordi erhvervslivet uvilkårligt vil øge sine lagre. Ingen kan have interesse i nogen varig formindskelse af den hjemlige aktivitet. Bestræbelserne må endda gå i retning af størst mulig produktion og beskæftigelse. Også dette forhold peger i retning af øget importmængde. Sammenfattende anser jeg det derfor for at være berettiget at regne med stigende udgifter til vor import i den kommende tid.

Vender vi os til eksportsiden, vil vi se, at fremgangen både skyldes større mængder og stigende priser. Dette sidste vil utvivlsomt overraske en del landmænd, men trods de mindre priser for landbrugets eksportvarer er der som følge af industrieksportens bedre priser sammenlagt tale om stigende eksportpriser. Landbrugs eksportens mængde er steget en del uden øgede valutaindtægter. Som følge af den gode høst i 1957 har der været tale om en stærk stigning i korneksporten. Industrieksportens mængde er også steget. Jeg må måske her sige, at jeg er enig med den højtærede handelsminister, når han mener, at afviklingen af de udenlandske dobbeltprissystemer på dette punkt har betydet fuldt så meget som forholdsvis større lønstigninger i uddlandet. Det har utvivlsomt også haft en vis betydning, at en væsentlig del af den danske eksport foregår i henhold til langtidskontrakter.

Det forekommer overvejende sandsynligt, at eksportpriserne ikke vil stige så stærkt som importpriserne. Jeg har heller ikke megen tro på, at landbrugseksporten vil blive øget i den nærmeste fremtid. Specielt vil jeg tro, at årets mindre gode høst vil medføre en formindsket eksport af korn. Industrieksportens stigning er i de senere år blevet relativt mindre, og den vigende konjunktur i Vesteuropa gør det tvivlsomt, om stigningen overhovedet vil fortsætte.

Jeg har gjort denne gennemgang af vor udenrigshandel ret udførlig, fordi jeg som sagt finder det meget væsentligt for en drøftelse af vor økonomiske politik, at man gør sig grundlaget ganske klart.

Der er altså, som jeg har søgt at påpege, på udenrigshandelens område stigende udgifter til importen og i bedste fald en svagere stigning i eksportindtægterne. Det må også

[Erik Eriksen.]

tages i betragtning, at skibsfartens valuta-indtægter uundgåeligt vil være faldende et stykke tid fremefter. Det er på denne baggrund, vi skal vurdere den økonomiske politik og herunder beskæftigelsen.

Regeringens tøven med boliglovgivningen vil uden tvivl bevirke en nedgang i byggeriet og beskæftigelsen, således at arbejdsløshed nu truer. Denne udvikling må ses på baggrund af, at Vesteuropas industriproduktion siden 1953 er steget 4-5 gange så meget som den danske. Betragter vi endvidere arbejdsløsheden, vil det ses, at den er væsentlig højere end i 1953, medens den i det øvrige Vesteuropa er faldet en del. Samtidig har stigningen i beskæftigelsen kun udgjort mellem en tredjedel og halvdelen af den vesteuropæiske beskæftigelsesstigning. Vi står altså med andre ord i den situation, at stigningen i den hjemlige produktion og beskæftigelse har været langt mindre end i det øvrige Vesteuropa, og der er ikke for tiden tegn på nogen ændring i dette uheldige forhold. Den økonomiske konsekvens heraf er, at Danmark står i en meget dårlig udgangsposition i forhold til de opgaver, som gerne skulle løses i de næstfølgende år. Jeg tænker her især på tre forhold, som jeg — det tør jeg sige — uden at gøre indtryk på skiftende socialdemokratiske ministre har fremhævet ved alle debatterne i de senere år.

Jeg tænker for det første på, at vi står over for at skulle tilpasse vort erhvervsliv til det europæiske stormarked. For det andet må det ventes, at tilgangen til arbejdsmarkedet i de næste år vil blive halvanden gang så stor som i det forløbne tiår; og for det tredje er vi inde i en meget omfattende teknisk udvikling, som også vil stille store krav til vor økonomi. Jeg skal om lidt gøre nogle bemærkninger om markedsplanerne som sådanne. Jeg skal imidlertid i denne forbindelse indskrænke mig til at påpege, at hvad enten vi til sin tid tilslutter os et frihandelsområde eller de seks landes fællesmarked, vil problemerne for dansk industri være nogenlunde ens. Det er for mig at se et meget stort problem, hvorledes man kan give dansk industri de bedst mulige startbetingelser i det begyndende europæiske stormarked.

I varedirektoratets nylige undersøgelse af

industriens forhold har vi et meget omfattende og på sin vis dystert materiale til overvejelse. Som bekendt fremgår det heraf, at ikke mindre end 40 pct. af dansk produktion vil blive udsat for vanskeligheder i løbet af de første år af overgangen til et større marked. Det gælder både de forholdsvis få industrigræne, der har en væsentlig toldbeskyttelse, og den store del, i alt ca. $\frac{2}{3}$ af industrien, som i større omfang er beskyttet gennem importrestriktioner.

Jeg kan ikke lade være at fremhæve, hvorledes varedirektoratets rapport på alle hovedpunkter giver en efterfølgende tilslutning til venstres økonomiske politik. Venstre har stedse vendt sig imod beskyttelsestoldsatser og imod importrestriktioner. Socialdemokratiets politik har også på dette område været en kortsigtet bestræbelse for at fastholde den givne fordeling af beskæftigelsen uden at hæfte sig tilstrækkeligt ved, at stagnation og senere tilbagegang er denne politiks uafrystelige følgesvend. Regeringen har ikke taget noget initiativ til at bistå erhvervslivet og specielt industrien med at overvinde de vanskeligheder, der er forbundet med Danmarks tilslutning til et større marked. Regeringen synes at gå ud fra, at det som nævnt i åbningstalen er tilstrækkeligt, at erhvervslivet får lejlighed til at orientere sig om de undersøgelser, der foretages. Det er ganske klart, at når dansk industri i en menneskealder har udviklet sig i importrestriktionernes drivhus, vil en hurtig afvikling af disse restriktioner kunne volde megen skade. Jeg kan derfor for mit vedkommende erklære mig villig til et forsøg på at nå frem til en fordomsfri afviklingsordning, men jeg må indrømme, at jeg tror, det haster og haster endda meget.

Regeringen foreslår jo nu overgang til værditold. Den regering, som jeg havde den ære at lægge navn til, forsøgte det samme. Jeg tror, at adskillige i dag med beklagelse mindes deres medansvar for, at denne omlægning af toldlovgivningen mislykkedes. Det var ved den lejlighed, den nuværende højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke oplevede nogle af sine helt store dage. Siden er disse blevet noget indskrænket i antal. Jeg tror også, at man i dag vil erkende, at det havde været lykkeligere

[Erik Eriksen.]

for dansk industri, hvis der sidste år var blevet gennemført en deponeringsordning som den, venstre og de konservative skitserede. I stedet for fik vi tvangslånet, som skærpede vanskelighederne i stedet for at mildne.

Herudover vil jeg gerne pege på, at vi stadig ikke fra regeringens hånd har set noget til den samlede produktionspolitik, som nu mere end nogen sinde er nødvendig. De mange tanker og taler om langsigtede foranstaltninger er ikke blevet til ret meget. De er foreløbig kun blevet til boligforslaget og en trafikplan, som efter sigende er omdelt til finansudvalgets medlemmer. En skattereform er stadig skudt ud i fremtiden som følge af den højtærede finansministers princippytteri. Så vidt jeg har forstået, er det meget vel muligt at udarbejde en skattereform, der bevarer skattefradragsretten.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh, formanden for den radikale gruppe, har oplyst, at hans parti føler sig bundet af det løfte, det gav forud for sidste valg om skattefradragsrettens bevarelse. Jeg skal ikke sige mere til det ærede medlem, kun dette, at så skal vi andre nok sørge for, at vælgerne forud for næste valg får at vide, om det radikale parti ønsker at forny sit tilsagn for en kommende periode, eller det ikke gør det.

Det kunne være fristende at komme ind på sommerens diskussion om tvangslånet — det sagligt svageste led i regeringens program, som det ærede medlem hr. A. C. Normann så forstående og skånsomt har udtrykt det — men jeg skal indskrænke mig til nogle ganske få bemærkninger. Det er jo således, at denne foranstaltning gennem flere måneder har været berøvet selv den mest spinkle saglige begrundelse. Den højtærede finansminister har åbenbart givet flere af de to små regeringspartiers talsmænd lov til i sommerens løb at udtale sig til fordel for obligationsudstedelse nu i stedet for i 1962 for tvangslånet; men det må hurtigt være blevet den højtærede minister for meget. Proppen blev i hvert fald slået i med et smæld. Socialdemokratiet ønsker ikke nogen som helst lempelse på dette punkt, uanset, kan man sige, hvilke saglige synspunkter og argumenter der

føres i marken. Det er åbenbart blevet en prestigesag for regeringen ikke at erkende det fejlgreb, som vi mener det er. For os står det nemlig stadig som en udfordring til oppositionens ønsker om en produktionsfremmende politik, at vi fik denne lov.

Jeg vil anse det for en nødvendighed, at vi går videre i retning af at præmiere opsparing. Jeg er ganske enig med den højtærede handelsminister, når han siger, at de hidtidige opsparingsforanstaltninger især har været af social karakter; de store resultater nås først, når erhvervslivet, de erhvervsdrivende, får øgede opsparingsmuligheder. Dette fremgår jo for øvrigt også af varedirektoratets industriundersøgelse. Jeg kan tilsige mit partis støtte til ethvert forslag, som virkelig fremmer den opsparing, vi har så hårdt brug for.

Videre må der ske en reform af ejendomsbeskatningen. Min gruppe anser et fast ligningsforhold for at være en simpel retfærdighedshandling. Ejendomsskatte hvi-ler jo tungt også på ejendomme, der ikke anvendes til landbrugsformål. Der findes da endelig også store arbejdsløshedsøer i landkommunerne, vel oven i købet de fleste, så en omlægning af denne beskatning vil også kunne få beskæftigelsesmæssig betydning.

Som et sidste punkt i mine bemærkninger om skattereformen vil jeg gerne fremdrage betydningen af, at vi i videst muligt omfang får omlagt vore forbrugsafgifter således, at detailhandelen ikke fortsat skal gøre tjeneste som ulønnet skatteopkræver.

Men så vigtig en fornuftig skattereform end er, må jeg indrømme, at jeg i øjeblikket lægger mere vægt på en reform af statens udgiftspolitik. Når man f. eks. ved reduktion af statens støtte til boligbyggeriet opnår væsentlige udgiftsbesparelser, må disse anvendes til begyndende skattenedsættelser. Jeg savner et initiativ på dette område. Bortset fra den trafikøkonomiske oversigt foreligger der ikke noget. Jeg vil i øvrigt henstille til regeringen, at det ikke blot er finansudvalget, men alle medlemmer af det høje ting, der får lejlighed til at gøre sig bekendt med sådanne udredninger, når de måtte foreligge.

Jeg savner stadig den almindelige oversigt over statens forventede investeringer i de nærmeste år. Det er snart meget

[Erik Eriksen.]

længe siden, venstre udbad sig en oversigt herover, men vi må stadig vente. Vi har heller ikke hørt noget til, om der inden for regeringen foregår mere systematiske overvejelser af mulighederne for at opnå besparelser på statsbudgettet. Det er jo rigtigt, at det er en kolossal fart, hvormed millionerne er rullet i finansudvalget i den sidste tid. Fra venstre vil vi alvorligt henstille til regeringen, at der ikke fortsat lovgives på finanslov og tillægsbevillingslov. Herved forhindres folketingets medlemmer i at danne sig et egentligt overblik over statens udgifter. Specielt finder jeg det forkasteligt, at rene investeringsudgifter afholdes på forventet efterbevilling. Efter de oplysninger, jeg har fået, er der i den seneste tid af de forskellige ministre, herunder naturligvis også af rundhændede retsstatsministre, søgt tillægsbevillinger til et beløb af ca. 600 mill. kr. Hvis regeringen selv havde det fornødne overblik over sin udgiftspolitik, ville dette have været helt nødvendigt for langt den største del af beløbets vedkommende.

Må jeg dernæst sige, at så vidt jeg kan se af det væld af kapiteloverskrifter, der findes i åbningstalen, er boliglovgivningen den eneste lidt mere langsigtede reform, der er forberedt fra regeringens hånd. Jeg forstår, at det har voldt store indre stridigheder at nå frem til de lovforslag, som den højtærede boligminister har fremsat. Forslagene bærer unægtelig også præg af det: alle har skullet fire noget og have noget — om det så er retsforbundet, har det fået lidt grundskyld som tak for de kameler, det også i denne omgang har måttet sluge.

Lejelovsforslaget tager i nogen grad stilling til 2 hovedproblemer på dette område: hvor store huslejestigninger skal der til, og hvem skal have provenuet af disse stigninger? Efter lovforslaget skal der i 2 år ske lejeforhøjelser på op til 30 pct. over 1939-lejen. Spørgsmålet er så, om det er det rigtige tal. Jeg kan ikke vide det, men det er vel noget, der kan forhandles om. Jeg er heller ikke i stand til at afgøre, om en stigning med dette beløb vil give et frit boligmarked, men jeg har forstået på de sagkyndige, at de ikke tror det. Jeg kan således nævne, at en professor i økonomi ved Københavns universitet i 1954 i tidsskriftet

Byggeindustri skrev om daværende boligminister Kjærbo's lejelovsforslag, at det forekom rimeligt, at en huslejestigning på 20 pct. måtte være tilstrækkeligt til ejerne, for at disse kunne holde lejlighederne i god stand. Men så fortsatte professoren ordret:

„Derimod må man nok betegne en 30 pct.s forhøjelse som aldeles utilstrækkelig til, at man kan nå at få et frit huslejemarked. Det er sandsynligt, at om man vil nå målet at kunne regne med ét lejeniveau, måtte man mindst op på den dobbelte stigning af, hvad der nu er planlagt.“

Andre sagkyndige har udtalt sig i samme retning. Jeg er ikke selv sagkyndig. Derfor spørger jeg: må jeg forstå det således, at regeringens forslag på ingen måde vil virkeliggøre et frit boligmarked? Jeg kan tilføje, at vi er i den heldige situation, at den professor, jeg lige har citeret, straks kan give svaret. Han har nu sæde i regeringen under titel af handelsminister.

Det næste spørgsmål: hvem der skal have andel i huslejestigningen, er — som man kunne vente det af en regering med socialdemokratisk overvægt — foreslået løst således, at husejerne får en mindre del, end den sagkyndige professor i 1954 skønnede rimeligt. Resten skal gå i kommunkasserne. Det hedder sig så, at dette skal føre til skattenedsættelser. Jeg tror nok, det er en teori, som der kan anføres meget imod. Lad mig nøjes med at sige, at når man betænker mange bykommuners evne til i lighed med, hvad der gælder staten, at finde anvendelsesmuligheder for skatteydernes penge, må det være berettiget at nære en betydelig skepsis på dette punkt. Venstre kan ikke være med til nogen skat, absolut ikke. Det er vor opfattelse, at både lejere og husejere kan blive langt bedre tilgodeset uden denne beskatning. En skat som den, der her er tale om, modvirker udligningen og indskyder en offentlig prioritet, som vi slet ikke, ikke under nogen omstændigheder, kan række hånd til.

Hvad angår boligstøttelovgivningen, kan det være svært at dømme om de muligheder, der skulle være for at komme ud af statsfinansieringen. Oppositionen har jo nu engang på en række punkter helt andre synspunkter end regeringen. Når vi kommer til første behandling af forslagene og ud-

[Erik Eriksen.]

valgsarbejdet med dem, vil det vise sig, hvor realistiske forslagene er som forhandlingsgrundlag. En saglig og tidssvarende lovgivning på disse områder kan blive en meget værdifuld hjælp til en bedre fordeling af boligmassen, og herigennem ville man også nå et stykke vej i retning af at skabe den nødvendige bevægelighed på arbejdsmarkedet.

Må jeg endelig sige, at det er jo rigtigt — hvad der fra forskellig side er givet udtryk for — at vi langt fremover vil komme til at føle, at vi undlod at bruge årene efter 1952-53, som overalt ude omkring var præget af gode konjunkturer, til udbygning af vort erhvervsliv. Som jeg også tidligere i dag har været inde på, har vi brug for store investeringer til omstillingen af vort erhvervsliv, til at skaffe arbejdspladser for tilgangen af unge og til at følge med i den hurtige tekniske udvikling. Det er meget store opgaver, der hidtil er blevet forsømt.

Landbrugets problemer er naturligvis i nogle tilfælde sammenfaldende med det øvrige erhvervslivs, men samtidig har landbruget sin særegne problemstilling derved, at næsten alle lande søger at beskytte deres eget landbrug mest muligt. Den ene gang efter den anden har dansk landbrug således måttet se et marked blive indskrænket eller helt falde bort, fordi man af beskyttelsesgrunde har ønsket at holde en konkurrence-dygtig eksport ude.

De senest vedtagne landbrugslove imødekom jo ikke landbrugets ønsker om en sænkning af omkostningsniveauet. Hverken inden for Landbo- eller Husmandsforeninger er der tilfredshed. Husmændenes formand har endda udtrykt sig meget stærkt om, at „resultatet ikke står mål med anstrengelserne“, og at „det er husmændene, der har betalt gildet“. Der er således ingen tvivl om, hvorledes væsentlige dele af landbruget følger det. Sænkningen af ejendomsskatterne og ændringen af pristallets beregningsmåde blev til en nådsensgave i retning af de amtskommunale skatters reduktion og så et udvalg.

Må jeg i denne forbindelse indskyde den parentes, at jeg finder det absolut forkert, at den højtærede finansminister har nægtet Fællesrådet for danske Tjenestemand-

Funktionærorganisationer sæde i det udvalg, som er nedsat for at tilvejebringe et mere fornuftigt lønregulerende pristal. Det må indrømmes, at funktionærerne har et berettiget krav på at være med såvel til dette som til overvejelserne omkring de fremtidige ansættelsesforhold i staten. Forhåbentlig erkender den højtærede finansminister, at han her har begået en fejl, som må berigtiges.

Jeg vil så gerne vende tilbage til landbrugets særlige afsætningsproblem: de beskyttede markeder. Dette giver landbruget en ganske særlig stilling — det er derfor, jeg nævner det — i de europæiske markeds-overvejelser. De seks lande har nu dannet fællesmarked, og der er ingen tvivl om, at det er et markedsområde, der vil få stadig større betydning for dansk landbrugsafsætning; det behøver jeg vist ikke at komme nærmere ind på. Det, jeg gerne vil understrege, er dette, at trods alle smukke ord om muligheden for tosidede aftaler er der ingen tvivl om, at disse fællesmarkedslande, alt andet lige, vil udvikle en stigende samhandel med landbrugsvarer, således at de danske produkter vil få stadig sværere ved at finde afsætning inden for deres område.

Opnås der enighed om et frihandelsområde, som tager hensyn til dansk landbrugs rimelige, jeg kunne også sige livsvigtige interesser, vil dette problem naturligvis være løst; samtidig ville der være nået en løsning på det sideløbende problem: det britiske marked. Dette er for mig at se kernepunktet i hele drøftelsen omkring markedsplanerne, og derfor har også planen om det nordiske marked måttet træde i baggrunden. Der er herhjemme et meget stærkt følelsesbetonet ønske om en nær sammenknytning mellem de nordiske lande. Jeg deler helt og fuldt denne indstilling, men det er jo altid klogt i hvert fald at søge at se realiteterne i øjenene, og realiteten er, at det nordiske samarbejde på dette område slet ikke kan stå alene. En stillingtagen på dette felt må afvente resultatet af forhandlingerne om de europæiske markedsplaner.

Fra venstres side har vi givet tilslutning til, at regeringen undersøger mulighederne for en for Danmark tilfredsstillende tilslutning til det frihandelsområde, hvorom der i lang tid har været forhandlet, og hvor det navnlig er placeringen af landbrugsvarerne,

[Erik Eriksen.]

der volder vanskeligheder. Vi kan hurtigt blive enige om, at en sådan løsning ville være at foretrække, men jeg skal ikke nægte, at jeg har mine tvivl om, at dette vilkår vil blive opfyldt. Vi må ikke glemme, at Danmark er det eneste land, hvis landbrug må klare sig uden beskyttelse af nogen betydning. Intet af de andre lande er interesseret i frihandel på landbrugsområdet, snarere tværtimod. I de meget komplicerede forhandlinger om frihandelsområdet er der efter min mening stor udsigt til, at Danmark vil blive sorteper. Det er muligt, at der ret snart vil blive dannet et frihandelsområde, skønt jeg ikke er tilbøjelig til at tro på det som noget umiddelbart forestående, slet ikke; men jeg frygter for, at det ikke vil blive tilfredsstillende set med danske øjne. Vi er nødt til at se i øjnene, at landbruget i det hele taget ikke kan holde til en yderligere forskelsbehandling; jeg tør føje til — og her taler jeg som fagmand — at det gælder navnlig for de mindre landbrug. Jeg må altså give udtryk for min tvivl med hensyn til muligheden af at skabe den fornuddne sikkerhed for lige konkurrencevilkår.

Det nordiske fællesmarked vil ikke kunne blive af større betydning for dansk landbrug; derfor er det, at interessen uvægerligt har vendt sig mod de seks landes fællesmarked. Det har da også hele tiden været en forudsætning for venstre, at man søgte at holde alle døre åbne, også døren til de seks. Det er klart, at det er regeringens ansvar at holde også denne dør åben, og skønner regeringen, at den skulle være ved at lukkes, må der straks finde nye forhandlinger sted. Jeg henstiller i denne forbindelse til regeringen, at den lægger den allerstørste vægt på at handle i kontakt med erhvervslivet, også med de politiske partier naturligvis, for i markedsforhandlingerne står vi over for en af de største afgørelser, vi har skullet træffe i flere generationer. Derfor er det af betydning, at der kan opretholdes enighed om fælles optræden.

Må jeg så endvidere sige, at jeg ikke ved denne lejlighed skal komme nærmere ind på den kamp, der i øjeblikket udspilles inden for det kommunistiske parti. Jeg er en interesseret tilskuere, for naturligvis er der perspektiver i denne kamps udfald. Det vil for-

bløffe mange politiske iagttagere, at partiets hårde kerne har råd til at kvittere en mand som det ærede medlem hr. Aksel Larsen, der jo for os andre at se er en altoverskyggende personlighed inden for partiet. Det vil, tror jeg at turde sige, blive en smertelig opvågning for, jeg havde nær sagt de efterladte; men det er naturligvis ikke noget, der rager mig. Når striden er ført til ende, vil den anskuelse måske alligevel have fundet råderum hos begge de stridende parter, at Danmark er et godt lille demokratisk land at kæmpe i, også for kommunister.

Jeg skal heller ikke sige noget om regeringens omdannelse. Jeg har kun den ene bemærkning, at det jo er kedeligt med den radikale skuffelse over, at der ikke blev plads til det ærede medlem hr. Lannung. Skal man tro hans partifælle, det ærede medlem hr. Baunsbak-Jensen, forstår man slet ikke, hvorledes noget sådant kan gå til. Det ærede medlem hr. Baunsbak-Jensen siger, at det ærede medlem hr. Lannung er — det er et citat, hr. formand —

„en af de meget få nordiske delegerede, som har haft indflydelse i FN“,

og derfor vil han have ham udnævnt til FN-minister, som han siger, „under en delvis radikal regering“. Dette er i hvert fald ikke kedeligt.

Nu har jo, som det er offentligheden bekendt, den nuværende regering stået en tredjedel af valgperioden igennem. Må jeg derfor minde om, at allerede ved den første debat efter regeringens tiltræden fremhævede jeg, at flertalsregeringer principielt må anses for at være bedre end mindretalsregeringer. Det har nemlig forholdt sig således i alle efterkrigsårene, at mindretalsregeringerne har været tvunget til at måtte forhandle sig frem og har måttet slå af på deres principielle synspunkter. Vigtigere er det imidlertid, at en langsigtet lovgivning har været meget vanskelig at gennemføre, i ganske særlig grad hvis de første virkninger var upopulære. Ingen regering har jo kunnet vide, hvornår de radikale ledere anså det for at være i deres, jeg skal vel sige partipolitiske interesse at løbe storm mod regeringen. En flertalsregering har imidlertid mulighed for virkelig at gennemføre en langsigtet lovgivning. Men samtidig understregede jeg, at en forudsætning for flertalsregeringens heldige resultater på læn-

[Erik Eriksen.]

gere sigt måtte være, at der var en betydelig grad af enighed i synet på den politik, der skulle føres. Må jeg også i dag sige, at dette fællessyn savnes naturligvis i særlig grad hos regeringspartierne vælgere, men såmænd også inden for selve regeringen.

En ting er dog fælles for de tre regeringspartier: de hænger alle sammen ved dogmer, som hører en svunden tid til. Socialdemokratiet har naturligvis fortsat sin tro på det gode i statens almægtighed. Det ærede medlem hr. Holger Eriksen har så udmærket givet udtryk for dette ved i en leder i Demokraten at skrive:

„Man kan sætte lapper på det kapitalistiske system, og det kan føles som forbedringer, men dets afskaffelse er og bliver dog endemålet“.

Andre er klar over, at disse udpræget socialistiske tanker er stendøde. Formynderstatens politik finder også stadig mindre genklang. Fremtidens Danmark som program gav også hurtigt efter. For tiden sidder en socialdemokratisk programkommission og leder efter en politik. Vanskelighederne er vel de samme i andre vesteuropæiske socialdemokratier. Det radikale partis indsats har betydet, at vi nærmer os formynderstaten lidt langsommere, end vi ville have gjort, om socialdemokratiet havde haft flertal eller 14 mandater mere. Der er jo slet ikke tale om, at det radikale partis ledere beforder en politik i liberal retning. Det radikale parti besværges såvel den rene socialisme som gammel liberalisme, og under dette ritual ser man helt bort fra, at brydningerne i dag er helt andre end for 50 år siden. Men der er sket meget i det danske samfund i den forløbne tid. Tiden har ikke stået stille. Det radikale partis vælgerskare er i sit formindskede tal udtryk for en erkendelse heraf. Retsforbundet skal jeg ikke sige noget om i denne forbindelse. Jeg vil spændt lytte til dets nye politiske ordfører.

Forskellen i det grundlæggende syn er altså inden for tilhængerne af regeringen

meget stor. Skulle man give et råd til dem, der nu tager forskud på store ting i forbindelse med trekantregeringen, så skulle det vel være dette, at man skulle udsætte den endelige besvarelse af, hvor godt det er gået, til vi har haft valg. Det er altså en stor forskel i synet, men naturligvis, det kan vi alle sammen se, så gælder det om at holde skuden flydende, selv om den ikke bringes i egentlig sejlklar stand. Takket være de radikale ledes gode vilje er det dog, som om der aftegner sig en vis arbejdsdeling i regeringen. De problemer, der ikke kan udskydes, må have en slags løsning af positiv eller negativ art. Det almindelige indtryk er vel, at det inden for regeringen er overladt til socialdemokraterne at være bestemmende for de økonomiske områder og derigennem udvikle formynderstaten i småbidder. De radikale sætter sig som i mellemkrigsårene på forsvarspolitikken, og til retsforbundet er der jo ikke blevet ret meget tilbage — dette være sagt med al mulig hensyntagen.

Se, disse indbyrdes vanskeligheder fører jo let til, at når et forlig er opnået i regeringen, så har man meget svært ved og heller ikke større lyst til at tage oppositionens synspunkter op til prøvelse og forhandling. Når regeringen nu i åbningstalen minder om sin forhandlingsvilje i sidste folketingsår, så er der grund til at spørge: hvad er det egentlig, man tænker på? Det ærede medlem hr. Per Hækkerup var for øvrigt også inde på dette. Det kan ikke være på tvangslånet, der blev gennemtruffet trods alle saglige argumenter imod det. Tænkte regeringen på forsvarsordningen, hvor den trods tidligere forhandlinger og åbningstalens løfter lod hånt om oppositionens ønske om en realitetsforhandling, om at få arbejdet i gang? Eller er det egnsudviklingsloven, regeringen har i tankerne? Her blev der uden at levne tid til selv den mest nødtørftige saglige behandling i løbet af en uges tid gennemført en helt uoverskuelig lovgivning. Meget, meget andet kan nævnes. Det har netop ikke været det samarbejdende

[Erik Eriksen.]

folkestyre, som den højtærede økonomiminister taler om ved festlige lejligheder, der har været praktiseret af regeringen.

Må jeg da sige til allersidst, at vi nu fra vor side med interesse afventer, om der virkelig bliver tale om saglige forhandlinger om regeringens lovforslag, eller om de blot skal gennemtrumfes af flertallet. Boliglovgivningen vil vel meget hurtigt give det første svar; senere følger så de andre områder, jeg har nævnt. Som vort folkestyre er indrettet, er det nu engang regeringen, der har magten og dermed ansvaret. Søger regeringen reel forhandling med oppositionen, er vi villige til at påtage os et medansvar, men også kun da.

Poul Møller: Vi befinder os i år i den ganske ekstraordinære situation, at statsministeren, hvis åbningstale danner grundlag for denne debat, på grund af sygdom er ude af stand til at deltage i tingets forhandlinger. Også jeg føler derfor trang til, inden jeg går over til de politiske forhandlinger, at udtrykke mit partis ønske om, at statsministeren må genvinde sine kræfter og fuldt restitueret på ny kan deltage i tingets arbejde. Jeg tror faktisk, at alle i denne sal uden hensyn til de modsætningsforhold, der i øvrigt præger og skiller os, kun føler trang til at ønske personen H. C. Hansen alt muligt godt.

Formålet med åbningsdebatten som vel med enhver anden debat er at skabe klarhed, klarhed over de vigtigste og mest aktuelle spørgsmål, der skal præge folketingsåret. Når denne debat er overstået, skal vi i det store og hele vide, hvor vi har hinanden, hvilke mål vi tilsigter med vort arbejde, på hvilke punkter vi kan forhandle os til rette, og hvor vi må dele os efter vore anskuelser.

Forudsætningen for, at en sådan klarhed kan tilvejebringes, er imidlertid, at debattens grundlag, regeringens oplæg, i så vid udstrækning som muligt bidrager til klaringen. Åbningstalen må give os et klart indtryk af regeringens hensigter; hvis den ikke gør det, behøver den slet ikke at blive holdt. Ganske vist kræver grundloven en sådan programmerklæring, og det er måske derfor, den overhovedet er fremsat i år. Det synes jeg den højtærede statsministers

tale bærer præg af, idet den langt snarere er et tågesløv, der lægger sig om alle centrale punkter, trænger ind i bisætningerne og helt skjuler hovedsætningernes indhold, så at folketinget i virkeligheden, efter at talen er holdt, er lige vidt. Nu ved jeg vel, at denne diplomatiske form slet ikke behøver at være udtryk for uvidenhed, men tværtimod kan være nøje gennemtænkt klogskab. Regeringen rummer jo så mange kloge hoveder, at det må formodes, at åbningstalens manglende klarhed bestemt ikke kan være utilsigtet. De fleste ministre er jo i almindelighed særdeles godt i stand til at udtrykke sig klart, når de vil. Hvis de ikke gør det, kan det derfor kun skyldes, at de ikke vil. Forklaringen behøver vi heller ikke at lede længe efter. Det er regeringens sammensætning, der egner sig meget lidt til at tilvejebringe politisk klarhed om aktuelle spørgsmål på en bestemt af grundloven fastsat dato. De kloge folk er jo hver for sig kloge på deres egen måde, de vil derfor ikke altid det samme, i hvert fald ikke på forhånd, ikke før de er nødsaget til at ville det samme, og de håber, at denne nødstilstand kan skydes ud længst muligt. Derfor knækkes der heller ingen nødder i åbningstalen, og derfor vil denne debat komme til at lide under al denne fordækte klogskab, som repræsenteres i den høje regering.

Må jeg nævne nogle eksempler fra åbningstalen. Om forsvaret hedder det:

„Forhandlingerne om en revision af forsvarets ordning vil blive fortsat med det formål at gennemføre den nødvendige lovgivning herom i dette folketingsår.“

Dette røber jo meget lidt med hensyn til regeringens hensigter og syn på den fremtidige forsvarsordning.

Om den sag, der binder regeringspartierne sammen og har givet regeringen navn af en grundskyldsregering, udtalte den højtærede statsminister:

„Efter at lovgivningen om grundstigningsskyld er gennemført, fortsætter regeringen overvejelserne om en frivillig overgang fra privat prioritering til grundskyld på jordrentevilkår med henblik på fremsættelse af lovforslag.“

Her er jo noget for enhver smag. Grundskyldens tilhængere vil med stolthed pege

[Poul Møller.]

på disse sætninger og sige: dér kan I se. Og dens modstandere i regeringskredse — for sådanne findes — vil med samme ret kunne pege på de samme sætninger og ligeledes kunne sige: dér kan I se, det kommer der ikke noget ud af.

Som et sidste eksempel kan jeg nævne, hvorledes visse dele af regeringen har villet vise Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer, der er gået ind for en direkte forbrugsbeskatning, en venlighed uden at genere de af regeringens medlemmer, der altid har været fanatiske modstandere af en sådan skat. Resultatet er blevet sålydende:

„Betænkningen om forbrugsbeskatning vil blive gjort til genstand for overvejelser.“

Jeg havde nær sagt: det manglede bare; men hører det overhovedet hjemme i en programerklæring at meddele, hvad man vil overveje? Jeg går ud fra, at enhver af regeringens ministre daglig gør sig adskillige overvejelser, som ikke er omtalt i åbnings-talen.

Den debat, vi skal føre i disse dage, vil derfor blive præget af det uklare oplæg, og jeg vil gerne forlods gøre den bemærkning, at selvfølgelig er der mangt og meget i regeringens åbningstale, som vi kan gennemføre i fællesskab, sådan har det altid været; men for at vi kan få de gode løsninger og få noget værdifuldt ud af det kommende folketingsårs arbejde, er det nødvendigt, at vi atter beskæftiger os med vor arbejdsform og vore arbejdsvilkår. Ved afslutningsdebatten i foråret havde jeg lejlighed til at gøre nogle bemærkninger herom, og de blev venligt og velvilligt modtaget af de andre partiers ordførere. Skal det blive til andet end ord, må der handles. Det kan ikke være således, at vi hvert eneste forår, når arbejdet skal afsluttes, beklager os over arbejdsvilkårene, hvis vi ikke om efteråret, når arbejdet påbegyndes, søger frem til en løsning af de problemer, der trænger sig på. Befolkningen vil også kun have liden agt for politikere, der jævnlige beklager sig, men som aldrig søger at forbedre sig. Det må ikke gå som med Mark Twains betragtninger: alle klager over vejret, men ingen gør noget ved det.

Jeg vil derfor anmode folketingets med-

lemmer om at overveje ændringer i forretningsgangen, der for det første tilsigter, at tinget sikres nogenlunde ordentlig tid til behandling af lovforslag. Jeg har set, at den højtærede formand i en avisudtalelse har sagt, at det er i oppositionens magt ved anvendelse af bestemmelsen om udskydelse af en tredje behandling i 12 dage at sikre sig den fornødne tid. Det er naturligvis formelt rigtigt, men det er jo ikke ukendt, at anvendelsen af dette middel af regeringen bliver betragtet nærmest som obstruktion af lovgivningsarbejdet — hensigten med dette middels anvendelse vil i hvert fald altid blive draget i tvivl — og det forekommer mig derfor, at det eneste betryggende er at nå frem til at fastsætte visse tidsfrister, inden hvilke de lovforslag, der ønskes fremmet til første behandling, skal fremsættes her i tinget.

Vi må for det andet tillige overveje en ændring af reglerne om udvalgenes kompetence, så at de på egen hånd kan sikre sig saglig hjælp ved behandling af lovforslagene. Folketingets udvalg kan og bør ikke være afhængige af ministrenes nåde og forgodtbefindende med hensyn til, hvilke oplysninger de får. Vil man holde central-administrationens embedsmænd uden for en sådan oplysningspligt over for folketingsudvalgene, må udvalgene i hvert fald efter mit skøn have ret til at henvende sig uden om ministre til andre sagkyndige, som ikke står i direkte underordningsforhold til ministre.

Det må endelig for det tredje være muligt at skabe inden for den nuværende forfatnings rammer en dobbeltbehandling, f. eks. ved oprettelse af et lovråd bestående af fremtrædende jurister, som får til opgave at udtale sig om lovforslagene, inden de kommer til tredje behandling i folketinget. Det sker gang på gang, at vedtagne love er så uklare, at selv folk, der har været ordførere her i tinget, stejler over deres fortolkning og deres administration. På folketingets dagsorden i dag står således et spørgsmål til den højtærede indenrigsminister, stillet af det ærede medlem hr. Hans R. Knudsen, vedrørende fortolkningen af de løntilbageholdelsesregler, der blev gennemført i største hast sidste vinter af de tre regeringspartier. Vi advarede dengang mod dette lovjaskeri, men den højtærede mini-

[Poul Møller.]

ster og det ærede medlem hr. Hans R. Knudsen ville have reglerne gennemført i hurtig og hast — med det resultat, at der nu er opstået tvivl om, hvorvidt de giver ministeren ret til at tilbageholde skat i udbetalte arbejdsløshedsunderstøttelser. Det er næsten nemesis, der her rammer det ærede medlem.

Andre eksempler kunne føjes til, ikke mindst netop fra skattelovgivningens område. Jeg skal imidlertid ikke trætte tingets medlemmer med opregning af eksempler. Vi må blot være klar over, at mangelfulde lovbestemmelser bereder borgerne store vanskeligheder og belemrer både administrationen og domstolene med betydeligt besvær. I det omfang, vi er i stand til det, må det være vor pligt at undgå noget sådant. Det er jo i det væsentlige politikere, der sidder i dette høje ting, og som sådanne er vi mest optaget af lovgivningens politisk betonedede problemer. Det kan ikke undgås, at dette kommer til at gå ud over den rent juridiske side af arbejdets udførelse, nemlig lovenes klare og entydige affattelse. Der ville næppe gå noget som helst af os, hvis vi under præsidiets nedsatte et juridisk udvalg — kald det lovråd, kald det noget andet — som fik til opgave at gennemgå alle lovforslag med henblik på deres affattelse, inden de blev vedtaget her i tinget. En behandling i et sådant udvalg ville tillige give centraladministrationens embedsmænd en hårdt tiltrængt pause til at gennemse lovforslagene efter afstemningen ved anden behandling.

Jeg har gerne villet fremsætte disse tanker til fornyet overvejelse. Det er den konservative folketingsgruppes håb, at folketinget for sin egen skyld, af hensyn til sin egen anseelse, vil tage disse spørgsmål op til den grundigste behandling. Vi kan ikke være bekendt at lade dem ligge og i fornem majestæt sidde og tro på vor egen ufejlbarlighed.

Åbningstalens økonomiske afsnit var præget af en vis, jeg indrømmer forståelig glæde over valutaudviklingen. Denne glæde deler vi. Noget andet er, at man nok vil vurdere valutaudviklingens årsager noget forskelligt, alt efter hvor man er placeret i denne sal. Vi har et gammelt dansk ordsprog, der hedder: heldet står den kække bi, og mon ikke medlemmerne til venstre i salen finder

megen visdom heri. Til gengæld kan de næppe fortænke os andre i at finde mere sandhed i et andet gammelt ordsprog, nemlig: heldet følger de tossedede. Nu skal vurderingen af en valutastilling naturligvis ikke være en ordsprogsleg, men alligevel har jeg ikke kunnet nære mig for at bringe de to ordsprog i erindring. Det afgørende i dem begge er jo, at vi har været heldige, langt mere heldige, end der var grund til at forvente. Vi fik en særdeles god høst i fjor, som betød, at vi fra at være kornimporterende i høståret forinden blev korneksporterende i det år, der nu er afsluttet. Hertil kommer de betydelige prisfald på de udenlandske råvarer til vort landbrug og til vor industri. Det var disse faktorer, som blev afgørende, det kan ganske simpelt læses ud af statistikken over vor samhandel med udlandet. Det er råvareimporten, der er faldet, medens færdigvareimporten tværtimod er steget. Meningen med regeringens valutaforanstaltninger var vel egentlig, at det omvendte skulle blive tilfældet. Det kan da heller ikke bestrides, at en række andre vesteuropæiske lande har nydt gavn af den samme internationale konjunktur, som vi har haft på ryggen. Det gælder f. eks. Storbritannien, Frankrig, Holland og Belgien, og ingen, selv ikke regeringens varmeste tilhængere, selv ikke det ærede medlem hr. Per Hækkerup, vil vel i dag mene, at den danske regerings foranstaltninger har påvirket de andre landes valutaudvikling.

Jeg har været nødsaget til at gøre disse bemærkninger, for at vi ikke skal se os skeløjede på vore egne foranstaltninger og klamre os til dem, som om de virkelig havde været vor redningsplanke. Vi fra oppositionens side er ganske klar over, at letsindighed ikke er på sin plads, fordi vi nu har en valutareserve på omkring 1 milliard kr. For det første tyder de sidste tal på, at stigningsstakten er aftagende, for det andet må vi vel nøgternt bedømme indeværende års høst til at være af mindre værdi end forrige års, formentlig omkring 30 pct. ringere, hvilket atter kan kræve indførsel af betydelige kvanta korn. For det tredje ligger i selve valutaudviklingen kimen til tilbagegang. Faldende importudgifter og lidt stigende eksportindtægter har forøget pengemængden og dermed kreditmulighederne, som vi alle har set, men

[Poul Møller.]

det vil også omplante sig i stigende forbrug, som yderligere kan påvirke importen i opadgående retning, hvis internationale prisstigninger afløser perioden med faldende eller stabile priser.

Dette er sagt, for at det skal være ganske klart, at oppositionen absolut ikke ønsker at spille hasard med valutareserven. Den har imidlertid givet os et pusterum. Det er vor økonomiske politiks hovedspørgsmål, hvorledes vi skal udnytte dette pusterum, for at vi kan stå bedre rustet næste gang, valutaproblemerne melder sig og likviditeten strammes.

Alle er enige om, at pusterummet bør benyttes til at øge produktionen og beskæftigelsen, til at effektivisere vort produktionsapparat og gøre vort erhvervsliv konkurrencedygtigt. Ikke mindst på baggrund af det netop i dag offentliggjorte arbejdsløshedstal er der grund til at være opmærksom på dette problem og sætte dets løsning som vor hovedopgave, også fordi vi skal skaffe beskæftigelse til de store ungdomsårgange, samtidig med at vi står over for at skulle tage konkurrencen op på de store markeder og åbne vort eget land for den fremmede produktion. Det er på denne baggrund et ufravigeligt krav til dansk politik, at vi aktiviserer valutareserven i produktive investeringer.

Men måden, hvorpå vi skal gøre det, er der nok større uenighed om. Vi tror ikke på, at staten skal udlåne midlerne til rådighed for erhvervslivet; vi tror derimod på, at regeringen bør give erhvervslivet og borgerne større muligheder for selv at investere, for selv at vise initiativ. Egnsudviklingsloven var regeringens udspil i produktionspolitikken. Igennem råd, kommissioner og nævn skal staten tage stilling til, om det ene projekt skal fremmes og det andet bør vrages, alt i forbindelse med statsgarantier og statslån. I de bemærkninger, den højtærede statsminister gjorde om beskæftigelsesloven og det forslag, vi har set, forstod jeg, ligger det samme problem: om staten skal investere midler i aktivt erhvervsliv, om den skal optræde aktivt i forhold til den enkelte virksomhed som långiver. Følges denne linje, bliver resultatet, at staten, hver eneste gang den vil udlåne penge, må pålægge andre borgere øgede

byrder, som medfører, at disse andre borgere får vanskeligere ved selv at klare deres problemer, deres virksomheder, deres beskæftigelse og får mindre lyst til det. For hvorfor skulle ikke også de prøve på at få, hvad de kan få, gennem statens bank- og omfordelingsvirksomhed? Og hvorfor skal de blive ved med at slæbe på eget initiativ og egen risiko, når de får mindre og mindre ud af det, fordi staten omdirigerer deres fortjeneste til andre virksomheder? Jeg forstår selvsagt socialdemokratiets interesse i en sådan udvikling. Det er jo ideologisk forpligtet til at tro, at intet godt kan ske uden statens indblanding. Men jeg forstår ikke de to små regeringspartiers lyst til at følge denne kurs. De burde være lydøre over for en politik, som gjorde borgerne interesserede i selv at løse problemerne igennem øget arbejdsindsats, frisk initiativ, større risikovillighed, investerings- og opspæringslyst.

Uden hensyn til, hvilket syn man oprindeligt havde på tvangslånet, må de to mindre regeringspartier vel i dag erkende, at forudsætningerne for dets indførelse for længst er ændret. Jeg kan ikke tænke mig, at de for alvor anser tvangslånet for noget ideelt. Selv ud fra den venligste vurdering kunne de to mindre regeringspartier formentlig kun forsvare det som en nødløsning. Men når nøden er drevet over, hvorfor så ikke standse opkrævningen af dette lån? Vi ville dog derved give nogle borgere mulighed for at anbringe egne penge i egne virksomheder.

Den højtærede handelsminister har ganske vist i sommerens løb fremhævet det som noget fortrinligt, at tvangslånet vel har berøvet nogle en egenkapital, men til gengæld har gjort det lettere at skaffe sig fremmedkapital i låneinstitutter. Men er det dog ikke en bagvendt politik? Målet må dog være at gøre flere selvstændige og færre afhængige af långivning. Det er mig ligefrem ufatteligt, at man bryster sig af, at flere er blevet afhængige af andres penge, fordi man har taget deres egne fra dem. Liberal kan man i hvert fald ikke kalde en sådan politik. Hvis vi vil fremme produktionen, så lad os begynde her og undlade ufornuddent at berøve borgerne deres investeringskapital. Jeg har ganske vist for nylig set det fremhævet — og det ærede medlem hr. Per

[Poul Møller.]

Hækkerup var også inde på det — at investeringerne trods tvangslånet ikke faldt i 1957. Med den begrundelse siger regerings-tilhængerne „æh-bæh“ til os, der påstod, at tvangslånet ville ramme investeringerne. Men denne betragtning kan de spare sig, for de vil vel næppe bestride, at investeringerne kunne være steget mere uden tvangslånet, og de vil næppe heller med vægt kunne anfægte, at investeringer, der i højere grad finansieres af egne midler, er billigere end investeringer, der finansieres af andres midler til en renteudgift for den pågældende investor.

Jeg skal derfor spørge den højtærede finansminister, om han også fortsat ønsker at opkræve tvangslånet. Jeg er desværre overbevist om, at det er mest sandsynligt, at jeg får et for mig negativt svar. Men der gives også andre muligheder. I en artikel den 4. juli i Dagens Nyheder gik kontorchef i Industrirådet Jørgen Jensen ind for, at regeringen fremskyndede udleveringen af obligationer til tvangslånets betalere. Den højtærede finansminister har ganske vist kaldt det en ejendommelig idé, skønt det vel slet ikke er så forfærdelig ejendommeligt, at man giver en obligation til gengæld for et lån — det er tværtimod noget særdeles almindeligt. Og det ville i hvert fald betyde, at de kassehensyn, som tidligere har været fremhævet imod tvangslånets ophævelse, ville miste deres argumenterende værdi. Finansministeren fik jo så de penge, han skulle have, og han kom af med de obligationer, han alligevel før eller siden skal af med. Når de skal udstedes — og det skal de jo ifølge loven — er det vanskeligt at se, hvorfor det skulle være en fordel at udskyde deres udlevering. Vi burde dog efterhånden have lært, at det slet ikke er økonomisk mere ansvarsbevidst at skyde problemerne ud til en uvis fremtid; der er ingen som helst grund til at tro, at tvangsobligationernes udlevering vil afstedkomme mindre ravage på obligationsmarkedet i 1962 end i 1958.

Jeg er i den lykkelige situation, at jeg i disse betragtninger ved mig helt i overensstemmelse med de ærede ordførere for det radikale venstre og for retsforbundet. Det ærede medlem hr. A. C. Normann har for nylig i en tale i Hovborg udtalt sig til fordel for en sådan tidlig udlevering af disse

obligationer, hvorved tvangslånet i nogen grad vil blive lempet. Og det ærede medlem hr. Niels Andersen har varmt anbefalet denne fremgangsmåde i en artikel i Jyllands-posten. Nu ved jeg godt, at vi altid bliver skoset, hvis vi prøver på at anføre, hvad de ærede medlemmer har sagt, i alt fald før valget, men vi må vel have lov at anføre, hvad de har sagt efter valget og i denne sommer. Jeg tør måske derfor gå ud fra, at de ærede medlemmer vil bekræfte disse udtalelser i dag, og jeg vil være overordentlig tilfreds, såfremt de vil tilføje, at de stadig nærer den samme opfattelse, som de gjorde for få måneder siden. Så kan vi nemlig komme på talefod og på dette område nå frem til det samarbejde, som den højtærede statsminister udtalte sig for i sin åbningstale.

I denne tale har jeg ikke kunnet finde nogen bemærkning om, at regeringen agter at fremskynde udbetalingen af den bundne opsparing fra 1951-52. Jeg har derimod af en tale, som den højtærede finansminister har holdt i sommerens løb, fået det indtryk, at finansministeren ville gå med til en sådan udbetaling. Tør jeg spørge den højtærede minister, om denne plan er droppet, om den kun var en af den højtærede ministers spøgefuldheder, en lille sommerspøg blandt mange andre, eller om den højtærede minister stadig mener, hvad han sagde i Rønne for få uger siden?

Skal vi øge produktionen, give folk lyst til at tage et ekstra nap i form af overarbejde eller ekstraarbejde, skabe større risikovillighed og nyt initiativ, så er det imidlertid ikke nok at røre ved tvangslånsproblemerne, så er det nødvendigt, at vi i det hele indretter vor lovgivning med dette mål for øje. Ingen del af vor lovgivning indvirker så stærkt på befolkningens økonomiske adfærd som skattelovene. Det er beskatningen af den sidst tjente krone, der bestemmer, hvor mange der vil tage overarbejde, og hvor mange hustruer der vil bidrage til den samlede indkomst ved erhvervsarbejde. Det er skattereglerne, der er afgørende for jævne borgeres opsparingsmuligheder og opsparingslyst, og det er det samlede skattetryk, der hviler på befolkningen, der afgør omfanget af de goder, staten må stille til rådighed for borgerne. Et stigende skattetryk avler uvægerligt et stigende pres på de

[Paul Møller.]

offentlige udgifter. Hver eneste gang vi igennem den progressive beskatning overfører en større del af borgernes indkomster til de offentlige kasser, forhindrer vi nogle borgere i selv at klare problemer, som de tidligere var vant til at klare. Det er denne vekselvirkning imellem skattestigninger og nye offentlige udgifter, det er denne onde cirkel, som har medført, at de offentlige kasser nu administrerer omkring 8 milliarder kr. af borgernes indkomster. Hvis vi vil standse presset på de offentlige udgifter, gøre den onde cirkel til en god cirkel, hvis vi vil give folk mere lyst til selv at gå i gang med opgavernes løsning, selv at sikre sig gennem øget sparsommelighed og fornyet arbejdslyst, må en sådan økonomisk politik begynde med skatterne.

Jeg er derfor skuffet over, at regeringen i åbningstalen sagde så lidt om hensigterne på dette område. Tidspunktet for en skattereform, som sætter ind på de her nævnte områder, er nemlig inde nu, simpelt hen fordi der i forbindelse med byggestøtte-lovens afvikling foreligger en virkelig mulighed for en skattelettelse af betydning for befolkningen. Desto længere vi vil gå med afviklingen og standsningen af statens låneforpligtelser både til byggeriet og til erhvervene i almindelighed, desto større og for befolkningen gunstigere muligheder vil der være for en skattelettelse. Staten har igennem mange år drevet en overskuds-politik, man har villet skabe en offentlig opsparing; men det er vist i dette ting en almindelig erfaring, at offentlig opsparing kun har meget lidt at gøre med offentlig sparsommelighed. Tværtimod er vi adskillige, der er nået frem til den konklusion, at overskuddet på statens driftsbudgetter i sig bærer kimen til øgede offentlige udgifter. En udgiftspolitik, der ikke behøver at skæve til spørgsmålet, om der er dækning for nye udgifter, er altid lettere at føre igennem i det høje ting end en udgiftspolitik, der krone for krone må finde dækning. Man kan beklage, at det er sådan; men ingen politiker, der vil holde sandheden i ære — og det vil vi vel alle — vil bestride dette forhold. Vi har da også fra de senere år eksempel efter eksempel på, hvorledes det er gået med de ekstra skatter og afgifter, der i tidernes løb er indført som midlertidige for-

anstaltninger for at dæmpe forbruget og styrke os i en valutakrise; de er alle havnet som permanente statsindtægter, de har få år senere vist sig uundværlige til dækning af statens udgifter. Man har disponeret over dem, ikke til opsparing, men til forbrug.

Igennem disse bemærkninger har jeg gerne villet bryde staven over dogmet om overskudspolitikens fortræffelighed. De nationaløkonomiske teoretikere, der satte teorierne i verden, har glemt at regne med, at også politikere kun er skrøbelige kar, og at sparsommelighed ikke bliver større, fordi man skal disponere over andre end sine egne penge.

Vi vil derfor stræbe efter balance på statsbudgettet — med den margen, der selvfølgelig af praktiske grunde må være — og vi vil først og fremmest sætte ind på at standse statens almindelige bankvirksomhed. Derigennem vil statens finansieringsbehov og dermed kravet om overskud på driftsbudgettet falde bort. Til gengæld vil vi i den kommende samling i det høje ting virke for en skattereform, som søger at gøre den enkelte borger i stand til selv og frivilligt at bidrage igennem sparsommelighed og arbejdsindsats til løsningen af samfundets investeringsproblemer.

Lad mig straks sige, at det er magtpåliggende for os, at en sådan kommende skattereform bevarer borgernes ret til at fradrage betalte skatter. Det er, som om den højtærede finansminister nærmer sig en tilstand af monomani, når det drejer sig om skattefradragsretten. Før end den nuværende finansminister tiltrådte sit høje embede, tror jeg ikke, det var ret mange borgere i vort land, der for alvor troede, at det, vi havde mest brug for, var at få lov til at betale skat af skatten. Vi erkender vel, at der rent teoretisk kan opbygges et skattesystem med lavere procenter uden skattefradragsret, hvilket dog ikke betyder lavere skatter, da det blot medfører, at det samlede udskrivningsbeløb stiger. Men vi har ingen tillid til, at noget sådant vil holde. Ophævelsen af skattefradragsretten vil skabe nye muligheder for en forøget direkte skatteudskrivning, intet loft er derfor mere effektivt end det, vi har; derfor ser vi ingen grund til at forhandle det bort til fordel for et af den højtærede finansministers mange krum-spring. Det er da heller ikke skattefradrags-

[Poul Møller.]

retten, der piner dem, hvis indkomster stiger, det er progressionen. Vi har jo med vilje indrettet lovgivningen således, at indkomstforøgelser beskattes højere end grundindkomsten. Så kan vi da ikke undre os over, at folk stiller sig skeptiske over for at påtage sig ekstraordinære opgaver. Vi må derfor progressionen til livs, så langt vi overhovedet har mulighed herfor, således at langt den største del af befolkningen ved, at den ekstra arbejdsindsats, den overordentlige flid, ikke straffes.

Vi bør tillige indrette vor skattelovgivning, så opsparingen stilles gunstigere. Vi er vel nået et stykke vej på dette område; men vi bør gå videre, så vi ad privat vej kan skaffe de kapitaler, som skal bruges til at finansiere produktion og beskæftigelse og styrke os til de næste valutakriser. Vi vil også derved sikre, at det bliver muligt for de unge selv at lægge op til finansieringen af deres boligindskud, deres egenkapital i et rækkehus eller parcelhus, til deres etablering af selvstændig virksomhed og til deres uddannelse. Dermed vil vor skattepolitik komme til at passe som hånd i handske til vort syn på boliglovgivningen, på afviklingen af den såkaldte offentlige opsparingspolitik og til vort ønske om at sikre de unge selvstændige virksomheder.

Det tredje formål med en sådan skattepolitik vil være at placere de borgere bedre, der anvender en del af deres indkomster til almennyttige i stedet for egennyttige formål. Vi skal inspirere til en ny social, medmenneskelig følelse, således at den sociale samvittighed ikke blot giver sig udslag i højkravet krav af politisk karakter, men på ny vækker til live vort eget selvstændige medmenneskelige ansvar. Vi skal igennem skattepolitikken søge at give de forældre, der vil forsøge at bekoste deres egne børns uddannelse, en håndsrækning. Ikke mindst i en tid, hvor der kaldes på en dygtiggørelse af så mange unge som overhovedet muligt, er det nødvendigt, at vi klarer os, om de unges uddannelse og forsørgelse skal bekostes af hjemmene eller af staten.

Vi erkender, at det for mange vil være nødvendigt at skaffe stipendier, studielån, legater og kollegier — naturligvis, for også vi vil et samfund, hvor der er ordentlige startmuligheder for de børn, der fødes.

Men vi er temmelig overbevist om, at der vil være vundet meget, hvis man ad skattevejen virkelig kan give de hjem en betydelig håndsrækning, der selv vil gøre, hvad de formår, for at bekoste deres børns uddannelse. Og dem findes der mange af, men så længe vort skattesystem er som det nuværende, ser disse hjem ingen vej til at klare opgaven.

Endvidere vil vi, at den almindelige skattelettelse, som en opgivelse af statens udlånspolitik rummer mulighed for, placeres med sin hovedvægt på vort lands mellemstand. Den kæmpemæssige vækst, der i efterkrigsårene har fundet sted i de sociale udgifter, skyldes ikke alene, at vi har villet stille de mindst bemidlede bedre. Den skyldes først og fremmest, at vi har villet indtage stadig flere befolkningsgrupper under den sociale lovgivning. Ikke mindst det stigende skattetryk i forbindelse med progression og inflation har medført, at landets mellemstand er tvunget til at melde sig som ansøger ved de offentlige kasser. En fri og selvhjulpet mellemstand er imidlertid forudsætningen for et frit økonomisk samfund, og den er tillige forudsætningen for, at vi kan hjælpe dem, der har hjælp behov, så godt som overhovedet muligt. Derfor må den skattepolitik, der skal føres, have til formål at frigøre mellemstanden, så den i videst muligt omfang kan klare sig selv, selv kan klare sine boligopgaver, sin alderdomsopsparing, sine børns uddannelse og sin investering i egne bedrifter.

Som ærede medlemmer vil have set, har en sådan skattepolitik et tydeligt socialpolitisk sigte. Jeg vil gerne understrege ved denne lejlighed, at vi ikke vil berøve nogen befolkningsgruppe noget socialt gode, men vi vil gøre dem i stand til at klare sig uden at benytte sig af dem. Målet er efter vor opfattelse ikke så høje sociale udgifter som muligt; alt for mange tror, at det er et tegn på et rigt folk, men det er langt snarere et fattigdomstegn. Målet er derfor at sætte så mange som muligt i stand til at klare sig uden sociale ydelser. Vi vil medvirke til en lovgivning, der søger at sætte dem, der er ramt af sygdom, invaliditet eller uheld på et eller andet område her i livet, i gang på ny. Vi vil hellere give en engangshjælp, der virkelig bringer et menneske over krisen, end betale en kummerlig understøttelse år

[Poul Møller.]

for år. Vi er enige i, at fremtidens forsørgelsesvæsen langt snarere bør sigte imod en sådan igangsætning, imod uddannelse og oplæring end imod højere understøttelsessatser. Dette synspunkt bør også præge vort arbejde med enkepensioneringen.

Vi vedtog for to år siden folkepensionsloven. I mellemtiden har vi imidlertid ændret de skattemæssige bestemmelser for de forskellige former for pensionsopsparing. På den baggrund bad jeg, inden vi i forsommeren afsluttede vort arbejde, den højtærede finansminister om i sommerens løb at undersøge, hvorledes det nu forholdt sig med de forskellige opsparingsformers indbyrdes placering, når hensyn skal tages dels til de skattemæssige bestemmelser, dels til nedslagsreglerne i folkepensionslovgivningen. Jeg vil gerne spørge den højtærede minister, om denne undersøgelse er tilendebragt, og om han kan sige os noget vedrørende resultatet af undersøgelsen. Jeg tror i det hele taget, at vi på et eller andet tidspunkt bliver nødsaget til at se på de nedslagsregler, der gælder i folkepensionsloven. Nedtrapningen må mildnes, så funktionærernes pensionsforsikringer ikke stilles alt for ringe, men det må ske inden for den nuværende beløbsramme, og det kan gøres, f. eks. hvis vi forhøjer ventetillæggene til dem, der udskyder folkepensionen, til de er fyldt 70 og 72 år. Herved vil der kunne spares noget, og det vil der også, hvis man indførte ventetillæg til dem, der udskyder modtagelsen af folkepensionens mindstebeløb, indtil de er 70 eller 72 år gamle.

Det har forbavset også mig — ligesom det har forbavset det ærede medlem hr. Erik Eriksen — at den højtærede finansminister ikke fandt anledning til at lade de store funktionærsammenslutninger blive repræsenteret i det udvalg, som skal undersøge, hvorvidt skatterne i fremtiden skal indregnes i pristallet. Jeg vil derfor benytte lejligheden til at spørge den højtærede finansminister, om dette ikke skulle skyldes en forglemmelse. Funktionærstanden er vel

den befolkningsgruppe, der vokser stærkest; den kan ikke være repræsenteret igennem De samvirkende Fagforbund. Ligegyldigt hvor meget H. og K. stritter imod, må man bøje sig for det synspunkt, at vi her i folkettingen i fremtiden anerkender funktionærstanden som en selvstændig befolkningsgruppe, der har sine egne interesser at varetage, og som nyder den selvfølgelig agt, det høje ting lægger vægt på at tildele andre befolkningsgrupper.

Den højtærede boligminister har for få dage siden fremsat et omfattende kompleks af forslag til en ny byggelovgivning. Når sagen om få dage kommer til første behandling, vil mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Thestrup, udførligt redegøre for vore synspunkter på dette område; jeg skal derfor indskrænke mig til nogle få bemærkninger herom. Vi beklager, at regeringen ikke tidligere kunne enes om denne lovgivning; det havde sparet os for en overgangsordning, der vil blive kostbar, og hvori udgifterne til disse formål praktisk talt vil være uændrede. Vi ved, det har knebet med at tilvejebringe enighed imellem regeringspartierne; men det er regeringens ansvar, at den enes så tidligt, at vigtige lovgivningsanliggende ikke udskydes.

Det glædede mig meget at høre af den højtærede boligminister, at også hans parti nu ønsker en afvikling af statens byggestøtte. Der har jo været tider, hvor man ikke fra den side lagde skjul på, at man ønskede en permanent byggestøtte, hvorved man simpelt hen indrettede sig på, at denne del af erhvervslivet nu var overført til statens investeringer og til statens direktion. Som bekendt er den, der overvinder sig selv, større end den, der overvinder en stad, og derfor skal det heller ikke mangle på anerkendelse herfor. Men det forekommer os, at den højtærede boligminister alligevel er for tøvende, for famlende. Når man nu skal i vandet, så er det et godt gammelt råd hellere at springe i det end krybe i det — det ender jo med, at man bliver våd alligevel.

[Poul Møller.]

Ved behandlingen af denne del af lovgivningen vil det derfor være magtpåliggende for os, at vi helt ud finder frem til, hvordan staten skal støtte i overgangstiden, og at de midler, der frigøres, ikke anvendes til nye offentlige udgifter eller udlån, men anvendes til finansieringen af skattelettelser i forbindelse med gennemførelsen af skattereformen. Det er det også af hensyn til de pristalsmæssige virkninger af den husleje politik, der skal føres. Bortset fra ordføreren for flertallet i den kommunistiske gruppe, det ærede medlem hr. Fuglsang, der i dag skal pippe i takt med den russiske ørn, er der ingen i denne sal, som vil bestride husleje forhøjelsernes nødvendighed. Menden konservative folketingsgruppe kan ikke indse det berettigede i, at de offentlige kasser skal have en ekstra indtægt, fordi man igennem adskillige år har ført en husleje politik, der var forfejlet, for så vidt som den ikke kunne holde. Vi må derfor modsætte os afgiften, men holde for, at de leje forhøjelser, man kan enes om, kommer ejerne og lejerne — ejendommene og lejlighederne — til gode. Fra huslejelov til huslejelov har vi søgt at overbevise flertallet i det høje ting om, at det var nødvendigt at føre en mere liberal husleje politik, men socialdemokratiet var ikke til at trække til andet end små bitte forsigtige skridt. Nu er partiet pludselig mere dristigt, men det skyldes tilsyneladende alene, at det i de mange års forfejlede og rigoristiske restriktioner, som det stærkere end nogen andre har søgt at opretholde, pludselig har fundet et nyt skatteobjekt. Man vil nu tilstræbe en udledning, man vil bibringe lejerne et chok — som man siger i korridorerne her i huset — skønt man under valgkampen for 18 måneder siden ikke betænkte sig på at starte en ligefrem chokkampagne imod det konservative folkeparti, fordi det ærede medlem hr. Thestrup var gået ind for en gradvis frigørelse for huslejerestriktionerne. Det havde unægtelig klædt socialdemokratiet bedre, om det dengang havde holdt den tale, som den højtærede boligminister holdt her i tinget forleden.

Den højtærede boligminister vil altså nu udligne og nå frem til en fri huslejedannelse, og det kan vi principielt ikke have noget at indvende imod, men vi mener ikke, at

en sådan modsætning kan eller bør berettige det offentlige til at indskyde en prioritet i samtlige byejeendomme, som man nu foreslår det.

I sin åbningstale udtalte den højtærede statsminister sit ønske om et samarbejde med alle demokratiske partier i det høje ting. Hvis det ikke kun skal være skønne ord og talemåder, gangbare ved festlige lejligheder, så må det betyde, at regeringen også i denne sag vil gå ind i en forhandling med de demokratiske oppositionspartier og under denne forhandling ikke blot være villig til småændringer, men også til at tage et hensyn til de afgørende indvendinger, de principielle ønsker, oppositionen fremkommer med. Ellers er der ikke tale om et samarbejde, men om et diktat, og til et sådant lån er vi ikke vore stemmer.

Samarbejdsviljen, som regeringen har givet udtryk for, vil der også blive brug for ved behandlingen af det meget betydningsfulde spørgsmål om de forskellige markedsdannelser. I løbet af få måneder får unionen imellem de seks sin praktiske start; da indtræder de første toldnedsættelser imellem de seks lande, og da vil landene udenfor komme ind i den forskelsbehandling på det europæiske marked, som vi med frygt har set hen til. Jeg tror, at alle vi, der har været og er tilhængere af dannelsen af et europæisk frihandelsområde, er meget bekymrede for det tempo, der er lagt for dagen under disse forhandlinger. Dette er ikke sagt som en bebrejdelse mod den høje regering, for den har selvfølgelig ikke haft nogen afgørende indflydelse på tempoet. Men det kan nok knibe med at holde troen vedlige og styre tålmodigheden, her to måneder før fællesmarkedets lande starter deres indbyrdes toldnedsættelser.

Den højtærede udenrigsminister er i disse dage i Paris for at deltage i overvejelser vedrørende et frihandelsområde, hvori både de seks, Norden og Storbritannien kan finde deres plads. Som det formentlig er tilfældet i alle partier, er der også hos os forskellige ønsker i denne sag, men alle er vi enige om, at det lykkeligste ville være, om frihandelsområdet virkelig kan dannes, så vore to største markeder kan holdes sammen, og at dette kan ske uden diskrimination af vort landbrugs produkter, der spiller en så

[Paul Møller.]

betydelig rolle for vort land. Vi har derfor ment det rigtigt, at Danmark, så længe vi kunne forsvare det, deltager i de forhandlinger, der føres, og at vi gør, hvad vi formår for at bidrage til at opnå det ønskede resultat. Først når det — forhåbentlig inden længe — helt afklares, om der virkelig er mulighed for at realisere det store frihandelsområde, og når vi kender vilkårene herfor, kan vi tage endelig stilling til, om medlemskabet i frihandelsområdet skal kombineres med dansk medlemskab i den ene eller den anden toldunion, om vi skal melde os til de seks, eller om vi skal medvirke til oprettelsen af en nordisk toldunion. Ved bedømmelsen heraf må vi også foreløbig tage hensyn til, at vi kender de seks' union, ved, at den er en kendsgerning, medens vi desværre fortsat befinder os i en mærkelig uvished om, hvorvidt den nordiske union overhovedet lader sig realisere, selv om vi selv her i Danmark har den bedste vilje dertil. Der er gjort et betydeligt forarbejde, tekniske rapporter ligger på vort bord, men de politiske muligheder svæver jo fremdeles i det uvisse, fordi vi til syvende og sidst ikke ved, hvad vej Norge vil gå. Det er derfor vort håb, at det kommende møde i Nordisk Råd vil tilvejebringe klaring herom, så vi kan se, om Nordens fællesskab endelig nærmer sig realiteten, eller om det hele — når det kommer til stykket — som så ofte før blot vil vise sig at være en bristet illusion.

Det er ikke nok, at vi er optaget af at diskutere, hvilken afgørelse der er den rigtige, det er langt vigtigere, at vi indstiller os på, at vi i alle tilfælde, ligegyldigt hvilket valg vi træffer, herhjemme fører en økonomisk politik, som dels tager sigte på at give det danske erhvervsliv den bedst mulige startposition i et større markedsfællesskab, dels bestræber sig på at gøre vore erhverv så konkurrencedygtige som muligt. Svigter vi nu, hvis vi undlader at føre en virkelig produktions- og erhvervspolitik, vil vi komme til at fortryde smerteligt de undladelsessynder, der begås i de år, der kommer. Det er ikke et spørgsmål, om nogle industrifyrster kan klare sig, det er ikke hensyn til kapitalismen, der dikterer vor varme interesse for nu at anlægge vort lands politik på en linje, der kan holde under de totalt ændrede

vilkår. Vi ved, at de, der først kommer til at lide under en forfejlet økonomisk politik, altid vil være de svageste. Arbejdsløsheden vil blive den første følge af manglende handlekraft i vor regering og i vort folketings, og det kan meget vel blive en arbejdsløshed af et omfang, hvis mager vi skal tilbage til trediverne for at finde, om vi kan finde den dér.

Den konservative folketingsgruppe tillægger det derfor meget stor betydning, at vi i denne samling fører en politik, der styrker erhvervene til at påtage sig den kæmpe-mæssige opgave, de står over for. På denne baggrund kan vi kun beklage, at regeringen efter åbningstalen at dømme møder underlig blank og uforberedt. Her lægges ingen erhvervspolitik ud, andet end lidt statslån hist og her, der tales kun om en teknisk omlægning af vore toldsats, men ikke om nu at søge at indhente det forsømte, så vi i stedet for restriktionerne giver vore producerende erhverv et læ i den vanskelige overgangstid. Vi ved, at importrestriktionerne praktisk talt ikke vil være noget værd som et værn i overgangstiden. Fra vor side beklager vi derfor, at man ikke for længst fulgte vort råd om at afvikle importrestriktionerne og i stedet indføre nogle toldsats, der ikke befinder sig så nær nulpunktet som dem, vi har. Lad mig åbent erkende, at vi egentlig havde troet, at regeringen med de beskæftigelsesmæssige interesser, der burde præge den, i hvert fald ville have taget skridtet nu, hvor toldloven alligevel skal ændres, og have valgt de fællesnordiske toldsats, som alligevel skal gennemføres, hvis vi skal ind i en nordisk union. Jeg har minder om, hvorledes den højtærede økonomiminister gang på gang har spærret vejen til en fornuftig reform af vor toldlovgivning; men jeg havde egentlig troet, at hans interesse for en nordisk union var så varm, at han ville have arbejdet med på, at Danmark nu benyttede lejligheden til at placere sig toldmæssigt dér, hvor det skal være, hvis hans egen nordiske politik bliver gennemført. I hvert fald kommer der noget underligt uvirkeligt ud af hele denne tekniske omlægning, fordi vi ved, at satsene ikke kan blive de endelige. Hvad enten vi vælger den ene eller anden markedsdannelse, må der ske en ændring af disse sats i forhold til det forslag, regeringen vil fremsætte i henhold

[Poul Møller.]

til åbningstalen. De må ændres kort tid efter den tekniske omlægning, og denne toldreform i to takter kan kun forøge erhvervenes uvished, og det vil gøre det vanskeliggere at disponere fornuftigt i den kommende periode.

Det forekommer i øvrigt mærkeligt, at regeringen vil fremsætte et toldforslag, der indeholder hele den tekniske reform, som en toldkommission for nogle år siden blev nedsat til at gennemføre. Som medlem af kommissionen kan jeg bevidne, at den ikke har været samlet til møde, ikke har fået en skrivelse siden januar 1956, altså i mere end 2½ år. Og nu kommer regeringen med et forslag, hvorefter denne kommissions arbejdsopgave er udført af andre. Var det egentlig ikke på tide, at man i hvert fald ulejlige sig med at ophæve denne kommission, så vi, der er medlemmer, vidste, at vi var fritaget for vort ansvar? Vil man ikke ophæve den, har vi i hvert fald som medlemmer af den krav på at blive hørt, inden man fremsætter et forslag her i tinget.

Det er ikke blot todsatser, vi må ændre i forbindelse med de store markedsdannelse og den endelige afskaffelse af importrestriktionerne; det er tillige nødvendigt, at vi gennemfører et dumpingværn, så vore erhverv ikke samtidig med, at de skal træde ind i den frie konkurrence på et stort europæisk marked med alle de vanskeligheder, det vil medføre, stilles over for en urimelig konkurrence med lande, hvis arbejds løn og hvis levestandard er mindre end vor.

Lad mig nævne, at vi i månederne januar-august i år har indført varer for 91 mill. kr. fra Japan og til dette land kun udført for 11 mill. kr. Det er naturligvis et ganske skævt forhold, især da en meget væsentlig del af denne import rammer en dansk industri, som i forvejen kæmper med meget store vanskeligheder. Da vi i foråret gennemførte en kornordning for landbruget, var det jo i realiteten en dumpingbeskyttelse, der gik langt videre end det internationale dumpingbegreb. Man lagde en afgift på import af korn, såfremt prisen for importeret korn kom under det, som i almindelighed blev betragtet som en mådelig produktionspris for kornet. Afgiftens størrelse blev sat til det til enhver tid værende forskelsbeløb imellem importeret korn og den pris, der ved loven

blev garanteret danske landbrugere. Den regering, der her gik ind for et så vidtgående dumpingværn, kan ikke påkalde sig nogen moralsk eller politisk betragtning over for en lempeligere dumpingbeskyttelse på andre områder.

Det er os alle bekendt, at vi også har haft skæv handelsbalance over for andre lande, uden at der foreligger dumping. Fra Brasilien indførte vi i årets første 8 måneder varer for 141 mill. kr. og udførte for 73 mill. kr. Den højtærede handelsminister er nu vendt tilbage fra sin rejse til Brasilien, og jeg vil gerne spørge ham, om han efter rejsens afslutning har nogen meddelelse at give tinget vedrørende resultatet af forhandlingerne i Rio de Janeiro.

I den seneste tid er der opstået uenighed om, hvilke aftaler der lå bag den bemyndigelseslov, som landbrugsministeren i foråret fik tingets tilslutning til. Det blev hverken her i salen eller under udvalgsbehandlingen oplyst for os, at der var en særlig aftale imellem den højtærede landbrugsminister og landbrugets organisationer om prisfastsættelse på det danske hjemmemarked. Det forekommer os derfor, at landbrugsministeren bør benytte den lejlighed, som åbningsdebatten giver ham, til at forklare, hvad der var aftalt, og hvad der var forudsat ved de aftaler, som førte til den vidtgående bemyndigelseslov.

Vort lands udenrigspolitik er jo ikke kun et spørgsmål om markeder og om handelsforhold. Det er tillige en sag om landets eksistens og vor placering i den almindelige verdenspolitik, vor solidaritet med de lande, der står os nær i kulturopfattelse, i menneskesyn og i demokratisk livsform. Jeg ville gerne have benyttet denne lejlighed til at byde landets nye udenrigsminister velkommen, men han er jo forhindret af saglige grunde i at være til stede under åbningsdebatten. Med al veneration for hans stedfortræder, den højtærede økonomiminister, som ved skæbnens underfundige spil er blevet fungerende udenrigsminister for en regering, der officielt står på Atlantpagtens grund, så vil alle kunne forstå, at det er med utryghed, vi ser på, at regeringen under denne debat lader sig repræsentere ved en stedfortrædende udenrigsminister, der igennem et langt livs politisk arbejde har gjort, hvad der stod i hans magt for at modarbejde

[Poul Møller.]

det, som i de sidste ni år har været dansk udenrigspolitik. Osvald Helmuth har jo tidligere på mesterlig vis populariseret en revyise om den højtærede egentlige udenrigsministre, men når vi betragter hans stedfortræder, så føler jeg i hvert fald mere trang til at mindes en anden af Helmuths viser, nemlig „Kom hjem, kom hjem, åh kom dog hjem“.

Det er måske endda ingen tilfældighed, at den stedfortrædende udenrigsminister nu er radikal. Den radikale tendens præger jo mere og mere landets udenrigspolitik. Vi mindes således Iraqkonflikten, hvor regeringen søndag den 20. juli befandt sig meget nær ved et skridt, der på afgørende vis ville have placeret Danmark i et modsætningsforhold til vore naturlige allierede og på vej ind i en neutralitetspolitik. Dette blev heldigvis afværget — men æren herfor tilkommer ikke regeringen.

Siden tinget var samlet, har verdenspolitikken desværre ikke på nogen måde været præget af den afspænding, som alle håbede på, og som regeringen har næret tillid til i sin forsvarspolitik. Hverken konflikten omkring Iraq, Jordan og Libanon eller det fjernøstlige opgør om Formosa giver håb om en snarlig afspænding; heller ikke Sovjetunionens holdning til Jugoslavien og til de revisionistiske tendenser i de forskellige landes kommunistpartier, bl. a. vort eget, peger hen imod en begyndende afspænding.

På denne baggrund må også vor forsvarspolitik bedømmes. Denne sag har nu været placeret i et mærkværdigt dødvande siden valget i fjor forår. Det forlig, som da kunne gennemføres, og som de tre partier, der i 1949 gik ind for tilslutning til Atlantpagten, var enedes om, blev af den nye regering lagt til side som politisk uden realitet. Det gamle samarbejde imellem de tre partier på dette område var dermed tilintetgjort af socialdemokratiet. Vort lands forsvarsminister erklærede allerede i foråret 1957, at de da gennemførte nedskæringer var uforvarsvarlige, at de ville gå ud over forsvarets effektivitet. Da finansloven blev behandlet i finansudvalget sidste vinter, udtalte den højtærede forsvarsminister under et samråd, at det i det lange løb var uforvarsvarligt at opretholde det nuværende apparat inden for den stærkt nedskårne bevillingsramme.

Alligevel er der intet sket i forsvarsudvalget. 18 måneder efter regeringsdannelsen, just efter åbningstalen, står vi aldeles uvidende om, hvad regeringen vil i denne sag.

Vi havde længst muligt håbet, at vi kunne få skabt det, der blev kaldt frit lejde. Vor tidligere gruppeformand søgte i januar i år at påkalde det danske socialdemokratis interesse i at fastholde det forsvarspolitiske samarbejde; vi tilbød den højtærede statsminister, at vi ikke på nogen måde ville benytte os politisk af, at de enkelte regeringspartier optrådte hver for sig. Vi spurgte under afslutningsdebatten den højtærede statsminister, om han ville foretrække et forsvarspolitisk forlig med os fremfor med det radikale venstre. Hans svar lod intet tilbage at ønske i klarhed så lidt som det ærede medlem hr. Per Hækkerups tale i dag; han foretrak at løse denne sag med de radikale. Vi ved ikke, om det er de radikale, der har bundet socialdemokratiets hænder fra fase til fase; men vi ved, at regeringen klart og tydeligt har tilkendegivet, at en ny forsvarsordning ikke kan vedtages uden de radikales stemmer. Dette stod for så vidt klart for os allerede ved regeringsdannelsen, men vi håbede at kunne ændre forholdet. Det blev tydeligere for os, da regeringen i august i fjor i modsætning til sin programerklæring i juni i forfjor nedsatte et internt forsvarsudvalg til behandling af forsvarslovgivningen — derved var det klart, at socialdemokratiet bandt sig til at forhandle med de radikale, inden partiet fremlagde sine synspunkter i forsvarsudvalget. Alligevel gjorde vi forsøg på at kalde socialdemokratiet tilbage til den gamle politik — men som nævnt forgæves. Vi blev i det forsvarspolitiske udvalg endnu et år i håb om, at det kunne lykkes at bringe noget godt ud af det. Men forgæves. Der skete faktisk intet — udvalgets møder blev kortvarige sammenkomster, der holdtes med lange mellemrum, og uden at udvalget blev præsenteret for noget, der blot lignede et oplæg til forhandlingerne.

Sådan er det nu gået i 18 måneder! Vi ved i dag, at den kommende forsvarsordning skal accepteres af de radikale; spørgsmålet er derefter for os; hvordan kan vi sikre os, at en sådan ordning bliver så god, som det overhovedet er muligt under disse mærkelige politiske forudsætninger, at det flertal,

[Poul Møller.]

som findes, det store flertal, der vil en effektiv forsvarsordning, af indrepolitiske grunde dikteres et forlig med et lille parti, som i denne sag aldrig har haft anden vilje end at nedskære forsvaret, gøre det effektivt, gøre det ubrugeligt. Kan vi være trygge ved fortsat at lade denne betydningsfulde sag ligge i et lukket udvalg, der blev nedsat for fire år siden under helt andre politiske forudsætninger? Kan vi stole på, at sagen får en bedre behandling, hvis et faktisk forlig, der binder folketingets partier, skal indgå på et tidspunkt, hvor den offentlige reaktion og den offentlige debat om det, der forhandles om, er afskåret? Det kan vi ikke efter det konservative folkepartis opfattelse. Vi tør derfor ikke fortsat tage medansvaret for, at denne sag træneres i det lukkede udvalg. Vi mener at tjene forsvarsagen bedst ved at føre den fra den indelukkede udvalgsatmosfære over i den frie debat. Vi tror, at vi under forhandlingerne om et regeringsforslag vil have større udsigt til at udøve indflydelse, efter at det har været genstand for en fri drøftelse, og vi føler os overbevist om, at regeringen bedre vil forstå sit ansvar i denne sag, ansvaret over for de traktatmæssige forpligtelser, vi har påtaget os, når den selv skal være forslagsstiller over for offentligheden i indland og udland.

At regeringspartierne skulle være indbyrdes bundet til et forslag, der fremlægges offentligt, så venstre og det konservative folkeparti med 76 medlemmer i tinget ikke under folketingets behandling af et regeringsforslag skulle kunne udøve nogen væsentlig indflydelse på det endelige resultat, det nægter vi at tro på. Det gør jo hele talen om det samarbejdende folkestyre til noget snak. Vi er rede til her i salen og under folketingets udvalgsbehandling at gøre, hvad vi anser for muligt for at sikre landet en forsvarsordning i overensstemmelse med vore internationale forpligtelser, en forsvarsordning, hvorefter vi selv gør, hvad der står i vor magt for at sikre vort land et effektivt beredskab. Vi er nu som tidligere villige til at vurdere enhver enkelthed og ethvert nyt synspunkt, fordomsfrit at betragte alle saglige muligheder for at nå dette mål. Men vi tror ikke på, at den hidtil valgte

fremgangsmåde tjener sagen, og derfor kan vi tilslutte os de bemærkninger, der blev gjort af det ærede medlem hr. Erik Eriksen.

Den sidste tids debat om forsvaret viser i øvrigt en stigende usikkerhed om, hvad der er regeringens hensigt. Den højtærede landbrugsminister og for så vidt også det ærede medlem hr. Per Hækkerup har moret sig med at opstille et modsætningsforhold imellem venstre og os og ligefrem ment, at dette skulle være større end modsætningen imellem regeringspartierne. De, der kender lidt til den forsvarspolitiske udvikling siden den anden verdenskrigs afslutning, vil nok have svært ved at forstå den højtærede ministers tale. Jeg erindr om de radikales stilling til de militære bevillinger igennem alle disse år, til værneskatten, til NATO, til den europæiske enhedskommando, til Vesttysklands optagelse i NATO, til forsvarslovene af 1951 — ja, til alt, der har haft betydning, lige til de radikale fik klemmen på socialdemokratiet. En anden betragtning i den højtærede ministers tale vakte mere interesse. Så vidt jeg erindr, sagde han, at det var muligt, der slet ikke kom nogen forsvarsordning. Må jeg spørge den højtærede forsvarsminister, om det også er hans opfattelse? Vil han påtage sig ansvaret for en ordning, der efter hans egne udtalelser i det lange løb er uforvarselig?

Endelig har jeg et spørgsmål til den højtærede stedfortrædende udenrigsminister. I det sidste nummer af Radikal Politik har Københavns radikale Vælgerforening opfordret de radikale folketingsmedlemmer til at gå ind for at gøre hovedstaden til en åben by, hvormed folkeretligt menes en by, der ikke vil blive forsvaret. Vil den højtærede minister følge denne opfordring fra sit partis vælgerforening i København? Eller er han enig med flertallet i tinget om, at enhver del af vort land skal forsvares med alle de midler, vi er i stand til at stille til rådighed? Arbejder den højtærede stedfortrædende udenrigsminister for en ordning, hvorefter forsvaret af nogen del af dansk territorium skal opgives eller overlades til andre?

Inden jeg går over til de afsluttende bemærkninger, vil jeg gerne sige, at vi helt ud deler regeringens glæde over de opmuntrende danske valg i Sydslesvig. De bekræftede, at det trods ugunstige konjunkturer kan

[Poul Møller.]

lade sig gøre også i Sydslesvig at opretholde en betydelig, en levende og en trofast danskhed, således som tilfældet var i Nordslesvig i årene fra 1864 til 1920. Dette resultat må også herhjemme virke opmuntrende for de kræfter, der ønsker at yde hjælp så langt som muligt til det danske arbejde i Sydslesvig.

Vi går nu ind i trekantregeringens anden folketingssamling. Store arbejdsopgaver ligger foran os. Jeg har forsøgt at gøre det klart, hvorledes mit partis standpunkt er til de foreliggende problemer, hvilken politik vi ønsker ført herhjemme. I samarbejdet med partiet venstre har vi været med til at skabe de politiske forudsætninger for, at en sådan politik kan opstille et realistisk mål, når tidspunktet er inde til at sikre landet en ny regering og en ny politik. Under respekt for dette samarbejde og dets naturlige love vil vi forhandle og øve indflydelse, hvor vi mener at der findes saglige muligheder for at opnå noget til gavn for vore tanker ved forhandlingsbordet.

Hvor sådanne muligheder ikke foreligger, vil vi opstille et alternativ til regeringens politik — gå vore egne veje, men gøre det klart for befolkningen, hvorfor vi gør det, og hvad vi vil i stedet for. De tre regeringspartier har selv villet have magten, æren og ansvaret; de dannede deres regering i strid med de løfter, der var givet forud for valget. Vi vil holde dem fast ved dette ansvar. Vi vil tale os til rette, hvor det er rimeligt, og hvor det kan ske uden at kompromittere vore egne synspunkter, og vi vil dele os i dette ting efter de modsætningsforhold, som de tre partier skabte ved deres regeringsfællesskab. Vi føler det som en pligt at benytte os af den frihed, de gav os, til at skabe forudsætningerne for, at landet efter næste valgdag kan få et andet styre og en anden politik, der peger imod større frihed for det enkelte menneske, større muligheder for personlighedernes udfoldelse i vort folk. På dette grundlag vil vi øve vor indsats i det kommende folketingsår.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

I skrivelse af dags dato meddeler mejerier Robert Sandau, at han er villig til under

den medlem af folketinget Gudrun Bjørner tilståede orlov fra den 22. d. m. at regne midlertidigt at tage sæde i folketinget.

Folketingets næste møde afholdes i dag kl. 14 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Fortsettelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.*

Mødet hævet kl. 12³⁶.

6. møde.

Onsdag den 22. oktober kl. 14.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Morten Larsen* til ministeren for offentlige arbejder:

„Er det ministeren for offentlige arbejder muligt på nuværende tidspunkt at sige noget om landpostbudenes eventuelle motorisering og dermed hurtigere postgang i landdistrikterne?“

Morten Larsen: Når jeg i dag tillader mig at stille den højtærede minister for offentlige arbejder dette spørgsmål, ligger der ikke deri nogen kritik af Post-Laurids hjemme i Valsgård eller hans mange kolleger, landpostbudene ude over landet. Jeg har ofte beundret den tørn, de må tage, specielt i dårligt vejr om vinteren, men det er den noget bitre kendsgerning, at de senere års mekanisering og rationalisering overhovedet ikke er kommet postombæringen på landet til gode. Landpostbudene færdes i dag på den tohjulede cykel, sådan som jeg altid mindes dem. Resultatet er, at mange af postvæsenets kunder ude på landet først får deres postsager langt over middag. Jeg har eksempler på, at folk med bopæl kun 500 m